

מִשְׁנֵה
CAPITULA
PATRUM:

Hebraicè & Latine edita.

Opera Francisci Tayleri, Angli.

Verbi divini in Æde Christi apud Can-
marianenses concionatoris

UNA CUM ANNOTATIONIBUS
SENSUM LOCORUM DIFFI-
CILIUM EXPERIMENTIBUS.

וְהַלְלִיָּהּ: חו"ס 8.8.9

וְהַלְלִיָּהּ: חו"ס 8.8.9
וְהַלְלִיָּהּ: חו"ס 8.8.9

LONDINI,

Ex Typographiâ Tho: Roycroft, pro Joo Martini, &
Joo Radley, ad ingressum Castell, in vico vulgo
vocato Fleet-Street, 1651.

DE
INTERPRETE FÆLICISSIMO
EJUSDEM MUSÆ
VIRO.

Stromata Græca dedit CLEMENS : at, *Ebraïca* TATLER
Stromata Romanâ consuit *Anglus* acū.

Indue *Judaicam* pallam, *Latianq;* togamq;
Et *Palla* dices eminuisse *Togam*.

Currente Rotâ fixi,

JOH: RIDLEY.

CLARISSIMO REVE-
rendissimoque viro Domino

JACOBO USSERIO

Archipræsuli Armachano,

FRANCISCUS TAYLERUS Translationem

hanc suam amoris & observantiæ ergo
dicat, Dedicat.

Quanta sit apud Judæos (clarissime & eruditissime vir) literaturæ melioris seges, orbi jam magis quàm sæculis retroactis patefecit Deus. Gentem hanc thesaurum suum pecuniarem inter, ante alias, non semel pronuntiavit omnipotens. Quam licet ob filij mortem, insensus olim rejecerit, iterum tamen in Dei gratiam, nec multò post tempore recipiendam credimus, Quo magis illorum monimenta nobis sunt investiganda, ut conversionem eorum promovere populum errantem, & oves longe lateque vagantes in Christi pastoris suavissimi pascua virentia redueamus. Piscaturam spiritualem ministros Dei exercere quis nescit? Retia in singulis piscium generibus ni sint apposta, & incitamenta idonea, frustrà sudant piscatores. Hic liber cum Judæis gratissimus sit, utpote successionem Doctorum Judaicorum, de quibus præcipue gloriantur, & singulorum sententias eximias continens nobis incognitus esse non debet. Qui & non solum corpori Talmudico, & publicis Judæorum Germanorum precibus inseri, (a) à Rabbinis plurimis exponi, sed & à Christianis scriptoribus frequentius citari meruit. In

(a) Buxi.
Bibl. Rab.

(א) דיקלל נכישתו קנין רשמי: unum corpus fuere sententia ista insignes a R. Nathane Babylonio collectæ, qui vixit circa annum Christi, 130. A Fagio & Drusio olim translatus fuit hic liber, at rarus & obsoletus cum fuerit, paucorum manibus teritur.

Bava Kama.

(ב) במתא שמי מרז: midiam absoluisse. Ab utroque in multis dissentio. Notas etiam peculiare addidi. In his me exerceo dicti illius Talmudici memor, (a) Amygdalus mala juxta arborem sterilem crescit. Ad semper rem acu tetigisse in sententiarum harum illustrium translatione non ausim dicere. Alijs forsan, qui melius possunt, facem prastuli. Libellum hunc ut claritatis tue patrocinio committerem, multa persuaserunt. (b) Insignis tua eruditio per totum orbem Christianum divulgata, (c) pietas egregia ubique terrarum celebrata, benevolentia in me eximia per plurimos annos continuata. In libro hoc transferendo si opera mea tibi placeat, alijs prosit, mercedem me satis amplam recepisse libens, lubensque profitebor. Interim Deus Optimus Maximus te literatura ornamentum peculiare in Ecclesia emolumentum singulare diuissimè seruet incolumem. Seria hæc est supplicatio.

In urbe meâ nomen meum; in urbe non meâ vestimentum meum. Schab. fo. 145. Col. 2.

(ג) נזירי זכרים מפי עושיהם: Pulchra sunt verba ex ore eorum qui faciunt ea. Ber. Rab. fm. Sect. 34.

E Musæolo meo
in Urbe Cantuariensi, Octob. 21.
1650.

Reverendissimæ Claritatis tuæ

Observantissimi,

FRANCISCI TAYLERI.

CAPITULA

CAPITULA PATRUM.

פרקי אבות

QMNI BUS Israelitis portio est in seculo venturo, sicut dictum est: (a) Et populus tuus omnis justus erit, terram in Aeternum Inhabitabunt, surculus (b) plantationis meæ, opus manuum mearum, ut glorificer.

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר וטמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר ממני מששה ידי להתפאר:

(a) *I/a. 60. 21.* (b) *Vel, ut surculus plantationis meæ, opus manuum mearum glorificetur.*

Caput Primum.

פרק א

V.I. MOSES accêpit legeme Sinâ, eamque Jehoshuâ tradidit, Jehoshuah verò Senioribus, & Prophetis Seniores. Prophetæ autem hominibus Congregationis magnæ eam tradidêre. (a) Tria locuti sunt illi. Tardi sitis in judicio. Et discipulos plurimos constituite. Legique sepem facite.

א משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוותונים בדין והטמירי תלמידים הרבה ושש סייג לתורה:

(a) *Heb. Tria verba.*

ב שמתן הצדיק היר
משירי כנסת הנדולה
הוא היה אומר על שלשה
דברים הטובים עומד על
התורה ועל העבודה ועל
נמילות חסדים:

ג אנטינוס איש סוכו הכל
משמתן הצדיק הוא
היה אומר אל תהיו כעבדים
המשמשים את הרב על מנת
לקבל פרס אלא הו כעבדים
המשמשים את הרב שלא על
מנת לקבל פרס ויהי מורא
שמים עליכם:

ד יוסי בן יוסור איש
ציריה ויוסי בן יוחנן
איש ירושלם קבלו ממנו יוסי
בן יוסור איש ציריה אומריה
ביתך בית ועד לחכמים והיו
מתאבק בעפר רגליהם והיו
שותרה בצמא את דבריהם:

ה יוסי בן יוחנן איש
ירושלם אומר יהי
ביתך פתוח לדורות ויהיו
עניים בני ביתך ואל תרבה
שייה עם האשה כאשתו
אמרו קל וחומר כאשת חבירו
מכאן אמרו הנכמים כל זמן
שאדם

2. Simeon Justus (a) è cantori-
bus (b) Congregationis magnæ fuit.
Ille dixit, super tria consistit mundus,
Super Legem, super cultum Dei, &
super eleemosynarum (c) distributio-
nem.

3. Antigonus vir (d) Sabæus à Si-
meone Justo legem accepit. Dixit ille,
Ne fitis sicut servi, qui Domino inser-
viunt eo fine, ut (e) mercedem reci-
piant: sed similes este servis Domi-
no ministrantibus (f) non ad accipi-
endam mercedem, & sit super vos ti-
mor (g) Dei.

4. Joses filius Joezeris vir Tseredan-
us, & Joses Johannides vir Hieroso-
lymitanus ab (h) eo Legem accepê-
re. Joses filius Joezeris vir Tseredan-
us dixit, sit domus tua domus conventus
sapientibus, & (i) pulverem pedum
eorum amplectere, & verba illorum
sitibundus bibito.

5. Joses Johannides vir Hierosoly-
mitanus dixit: Sit domus tua patens
in (l) refocillationem; & sint pau-
peres (m) domestici tui, neque collo-
quium cum Muliere multiplices: De
uxore propria locuti sunt, quanto
minus cum proximi uxore. Idcirco
dixere sapientes. Tempore universo,

(a) Fortè e Principibus. De reliquijs. Fagius. (b) Missnaioth Am-
stelyodami impressa addunt וְיָוֹנִי virorum Congregationis. (c) Vel, re-
tributionem. (d) Alij, Socheus. (e) Vel, commeatum. (f) i. liberè,
& ex amore. (g) Heb. Cali. (h) Antigono sc. at Rabbi Joseph Caion
legit מִן אֵיךְ, sc. a Simeone, & Antigono. (i) Esto pulverizans
te in pulvere pedum eorum. Fag. Ad pedes doctorem sedebant discipuli,
Act. 22. 3. (l) Plateam. Drusus in Apotheg. (m) Heb. Filij domus
tue. (a) quo

(a) quo quis loquelam cum famina multiplicat, sibi malum causatur, & a verbis legis cessat, & finis ejus erit ut in (b) infernum descendat.

6. Jehoshuah filius Perachia & Nittraus Arbelites ab illis legem accepere: Jehoshuah filius Perachia dixit (c) Facito tibi magistrum, & socium tibi acquirito, & homines universos; (d) & quâ lance judicato.

7. Nittraus Arbelites dixit, A vicino malo longè abfis, neque cum malo societatem ineas, neque de vindictâ dubites.

8. Jehuda filius Tabai, & Simeon filius Shatachi ab ijs accepere: Jehuda filius Tabai dixit; Ne sis (e) è numero eorum, qui judices instruant. Et cum stant (f) litigantes coram te, sint in oculis tuis quasi impij, at cum liberi dimissi sunt è conspectu tuo, sint in oculis tuis ut (g) justi, qui judicium in se receperunt.

9. Simeon filius Shatachi dixit, Multus esto in examinatione testium, & tamen (b) cautus esto in verbis tuis, nè forte ex ijs discant mentiri.

10. Shemaiah & Abtalion ab ijs accepere. Shemaiah dixit, Opus diliges, & (i) provinciam odio habeto,

שארם מרבה שיחת עם
האשה נורם רשע לעצמו
ובוטל מרכי תורה וסופו
יורד לניחנם:

י' הושעבן פרחיה ונתאי
הארכלי קבלו מהם הושע
בן פרחיה אומר ששה לך רב
וקנה לך חבר והויה את כל
הארם לכף זכות:

ז נתאי הארכלי אומר
הרחק משכן רע ואל
תתחבר לרשע ואל תתיאש
מן הפורענות:

ח יהודהבן טבאי ושמעון
בן שש קבלו מהם
יהודה בן טבאי אומר אל
תשש עצמך בעורכי הדיינים
וכשהיו בעלי הדין עומדים
לפניך יהיו בעיניך כרשעים
וכשנפטרים מלפניך יהיו
בעיניך כצדיקים כשקבלו
טליהם את הדין:

ט שמעון בן שש אומר
הוי מרבה לחקור את
הטרים והוי זהיר בדבריך
שמתוכם ילמדו לשקר:

י שמשיה ואבטליון קבלו
מהם שמשיה אומר אהוב
את המלאכה ושנוא את
הרכנות

(a) R. Joseph, quicunque multiplicat, &c. (b) Infernum possideat. R. Joseph & Misbnaioth Amstelrod. (c) i. Parato. (d) Heb. Justitia. (e) Ex leguleijs formularijs, judicia sive actiones concinnantibus. Scalig. Elench. c. 14. Heb. Ne facias te ex instrumentibus judices. d. (f) Heb. Domini judicij. (g) Ut puri. R. Joseph & Misbn. Amstelrod. (h) Vel, Clarus. (i) i.e. Imperium in provinciam.

הרכנות ואל תחורע
לרשות:

י אבטליון אומר חכמים
הזהרו בכבדכם שמא תחובו
חובת גלות וחגלו למקום
מים חרשים וישתו התלמידים
הכנאים אחריכם וימותו
ונמצא שם שמים מתחלל:

י הלל ושמאי קבלו
מהם הלל אומר הרי
מתלמידיו של אהרן אורח
שלום ודורף שלום ואורח
את הכריות ומקרב לתורה:
י הוצא היר אומר
נגד שמא אבר
שמיה ודלג מוסף יסף
ודלג יליף קטלג חייב
וראשתמש כחגל חלף:

יך הוא הירא אומר
אין אני לימילי וכשאני לעצמי
מה אני ואם לא עבשיו אימתי:
יך שמאי אומר עשה
חורחך קבע אומר מעט
ועשה הרבה ותוי מקבל את
כל האדם בסכך פנים יפות:
יך רבן גמלי' הירא אומר
עשה לך רב והסתלק
מן הספק ואל תרבה לשער
אומרות:

שמטון

neque (a) auctoritati te cognitum
efficito.

11. Abtalion dixit, Sapientes cavete
verbis vestris, ut non peccetis pecca-
tum captivitatis, & captivi abducamini
in locum aquarum malarum, (b) & bi-
bant discipuli (c) vobis succedentes,
& moriantur; & nomen Dei prophana-
tum reperiatur.

12. Hillel & Shammaus ab illis ac-
cepere. Hillel dixit, Esto è discipulis
Aharonis pacem diligens & profe-
quens, (d) homines amans, & ad le-
gem (e) appropinquare faciens.

13. Dixit ille praterea, (f) Qui
nomen protelat, nomen ejus peribit,
& qui non addit, deficiet, & qui non
discit, mortis reus est, & qui de (g) co-
rona sibi intervit, (h) se perder.

14. Idem dixit, Si non ego mihi
quis mihi? Et cum ego mihi ipsi quid
ego? Et si non nunc, quando?

15. Shammaus dixit, Legem (i) ti-
bi infixam reddito, loquere parum,
& fac multum, & homines omnes vul-
tu amano sub spe recipe.

16. Magister noster Gamaliel dixit,
(l) Fac tibi magistrum, & à re (m) du-
bia abstine, neque multiplica astima-
tiones super decimis.

(a) i. e. *Viris magnis*. (b) *Quibus opotis discipuli qui post vos ve-
niunt moriantur*. Scalig. (c) *Post vos venientes*, Heb. (d) R, Jo-
seph. locum, i. e. Deum. (e) *Applicans*. Scalig. (f) *Chaldaica est hac
sententia. Linguam mutat quia legis studium homines mutat*. R, Joseph.
(g) *Qui de lege quantum facit sibi*. Scalig. Sive, *qui legem habet pro qua
sua perit*. Idem. i. *Ut qui coronam regiam indnit oscidetur, ita qui
legem Dei in fines suos convertit*. (h) *Vel transibit, e mundo scilicet*. (i)
Heb. *tuam*. (l) i. *Para*. (m) Heb. *Dubio*.

17. Simeon filius ejus dixit, Omnibus diebus meis inter sapientes eductus fui, neque quicquam homini silentio melius inveni. Neque est schola sed opus fundamentum, & quicunque verba multiplicat, peccatum inducit.

18. (a) Idem dixit, Super tria (b) consistit mundus, super veritatem & judicium & pacem, sicut dictum est, (c) Veritatem, & judicium, & pacem, judicate in portis vestris.

Rabbi Hannaniah filius Aqiba dixit, Voluit sanctus benedictus Deus Israel (d) justificare. Idcirco legem & mandata multa illis dedit. Sicut dictum est; Domino beneplacitum est propter justitiam suam, legem magnificabit, & glorificabit.

(a) Liber precum Germ. & R. Joseph legunt, Magister noster Simeon filius Gamalielis. (b) Lib. prec. Germ. stabilisus. (c) Zech. 8. 16. (d) Vel mundare. Esai. 42. 21.

Caput Secundum.

פרק ב

V. I. (e) R. ABBI dixit, Ubi est via illa recta, qua se mundet homo? Quodcunque facienti decorum est, & decus ei ab (f) alijs producit. Item cautus esto in mandato levi, & que ac in gravi. Non enim nostri mercedem gratuitam mandatorum, & considerato damnum mandati, è re-

ין שמעון בנו אומר כל ימי נדלתי בין החכמים ולא מצאתי לנו טוב משתיקה ולא המדרש הוא עקר אלה המעשרה וכל המרבה דברים מביא חטא:

יח הוא היה אומר על שלשה דברים השולם שומר על האמת ועל הדין ועל השלום שנאמר אמרו ומשפט שלום שפטו בשעריכם: רבי חנניא בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר יהיה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאריך:

א רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיה תפארת לשושה ותפארת לו מן האדם ודאי והיה במצוה מרה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסדו במצוה כנגד שכרה

(e) Dicit R. Joseph hoc nomine nudo insignitum fuisse, R. Jehudam, quem hic intelligi ex initio V. seq. videtur. (f) Heb. Homine.

gione

שכרה ושכר עברה כנר
הפסדה: הסתכל בשלשה
דברים ואין אתה בא לדי
עברה רע מה למשל.
ממך עין רואה ואוזן שומעת
וכל משיך בספר נכתבים:

ב רבן גמליאל בנו של
רבי יהודה הנשיא
אומר יפה תלמוד תורה עם
דרך ארץ שיגיע שניהם
משכחת טון וכל תורה שאין
עמה מלאכה פופה בשלה
וגוררת עון וכל השופקין עם
הצבור יהיו עוסקין עמהם
לשם שמים שזכור אבותם
מסיתם וצדקתם עומדת
לעד ואחם משלה אני
עליכם שכר הרבה כאלו
עשיתם:

ג הווי והירין ברשות
שארין מקרבין לו לאדם
אלא לצורך עצמן נראין
כאוהבין בשעת הנאתו ואין
עומדין לו לאדם בשעת
רוחקו:

ד הוא היה אומר עשה
רצוני כרצונך כר
שיעשה רצונך כרצוני
בשל רצונך מפני רצוני כר
שיבטל רצון אחרים מפני
רצונך:

הלל

gione mercedis ejus, & mercedem transgressionis, è regione damni illius, Tria considerato, & in (a) potestatem transgressionis non venies. Scito quod supra te sit oculus videns, & auris audiens, & opera tua omnia in libro scripta.

2. Magister noster Gamaliel filius R. Jehuda principis dixit, Pulcrum est disciplina legis cum (b) viâ terræ, quia labor in utrisque iniquitatem oblivioni dat: & Lex omnis, quæ opificium adjunctum non habet, finis ejus est cessatio, & iniquitatem attrahit. Et qui cum congregatione (c) operantur, cum ijs in nomine Dei operantur, quia puritas patrum eorum eos adjuvat, & justitia illorum in æternum stat. Et ad vos quod attinet, vobis mercedem magnam (d) conferam, (e) prout fecistis.

3. (f) Cauti estote de (g) principibus, quia non ad quenquam accedunt, nisi cum opus illis habent. Videntur amici esse in tempore commoditatis suæ? at homini non (h) profunt, quo die opprimitur.

4. (i) Idem dixit, Fac voluntatem ejus, sicut voluntatem tuam, ut ille efficiat voluntatem tuam ut suam. Cessare facito voluntatem tuam præ voluntate ejus, ut ille aliorum voluntatem præ tuâ cessare faciat.

(a) Heb. Manus. (b) Vocatione civili. (c) 1. Publica negotia peragunt. (d) Heb. Ascendere faciam. (e) Ac si fecissetis precepta, Fac. (f) Chaldaicum est hoc adagium. (g) Heb. Potestate. (h) Heb. Adstant. Angl. They stand not to him. (i) Lih. proc. Germa. legit Rabbi dixit. (a) Hillel.

(a) Hillel dixit, Ne separet te à congregatione, neque tibi credas usque ad diem mortis tue; neque socium tuum judices, dum in locum ejus veneris. Neque rem dicas quam audire (b) impossibile est, cum finis ejus est ut audiatur. Neque dicito cum otiosus ero, in lege discam. Fortè (c) nunquam otiosus eris.

5. Idem dixit, (d) Stultus non metuit peccatum, neque pius est, (e) populus terræ, neque discit verecundus, neque docet (f) iracundus, neque est ullus, qui mercaturam multiplicet, sapiens: & in loco ubi non sunt (g) homines, fac te virum præbeas.

6. Vidit ille cranium unum quod super faciem aquarum natabat. Dixit ei, Quia abripuisti, abripient te, & finis te abripientum erit ut abripiantur.

7. Dixit ille, Qui multiplicat carnes, multiplicat vermes. Qui multiplicat opes, multiplicat sollicitudinem. Qui multiplicat Uxores, multiplicat veneficas. Qui multiplicat ancillas, multiplicat scelera. Qui mul-

הלל אומר אל תפריש מן
הצביר ואל תאמן בטעמך
עד יום מותך ואל תדין
את חברך עד שתגיע למקומו
ואל תאמר דבר שלא אפשר
לשמת שמו להשמע ואל
תאמר כשאפנה לשנה
שמע לך תפנה:

ה הלא היה אומר
אין בור ירא חטא
ולא עם הארץ חסיד ולא
דב"ש ילמד ולא דוקקין
מלמד ולא כל דהמורה
במחורה מחכים ובמקום
שאין אנשים השתדל
להיות איש:

ו אף הויה ראה
נלגולה אחת שצפה
על פני המים אמר ר' על
ראשפת הטפוך וסוף משיפך
ישופון:

ז הויה היה אומר
מרבית בשר מרבית
דמיה מרבית נכסים מרבית
דאנה מרבית נשים מרבית
בשפים מרבית שפחות
מרבית זמרה מרבית
עבדים

(a) Suspicio hic apponi debere figuram q. quia novus autor memoratur. (b) Lib. prec. Germ. & R. Joseph legunt possibile. (c) Heb. Non. (d) Drusius transfert, Baro non metuit. (e) Stultus, extat, Prov. 12. 1. in Par. Chald. & in Test. Syr. 2. Cor. 12. 6. Vir insanus, R. Joseph. Nebulo, Fag. (e) Idiota, Fag. (f) Quia discipulos rogare non permittit. Mischnatoth Amstelrod. Sicut è contrario, verecundus non discit, quia pudet eam rogare ubi dubites. (g) Drusius & Fagius Viri. Sed hoc magis est quam homines apud Judæos.

tiplicat

עברים מרבה נול מרבה
 חורה מרבה חיים : מרבה
 ישיבה מרבה חכמה : מרבה
 טעם מרבה הבונה :
 מרבה צדקה מרבה שלום :
 קנה שם טוב קנה לעצמו
 קנה לו דברי תורה קנה
 לו חיי העולם הבא :

ח רבן יוחנן בן זכאי קבל
 מהלל ומשמאי הויה
 היה אומר אם ששית
 תירחק קבע אל החזיק
 טובה לעצמך כי לכך נוצרת :
 חמשה תלמידים היו לו
 לרבן יוחנן בן זכאי אלו הן
 רבי אליעזר בן הורקנוס
 ורבי יהושע בן חנניה ורבי
 יוסי הכהן ורבי שמטון בן
 נתנאל ורבי אלעזר בן ערך
 הויה היה מונה שכן
 רבי אליעזר בן הורקנוס בור
 סיד שאינו מאבד טפה
 רבי יהושע בן חנניה אשרי
 יולדתו רבי יוסי הכהן חסיד
 רבי שמטון בן נתנאל ירא חטא
 ורבי אלעזר בן ערך כמטיין
 חתנבר : הויה היה אומר
 אם יהיו כל חכמי ישראל
 בכף מאזנים ואליעזר בן
 הורקנוס בכף שנייה מכריע
 הויה את כלם :

אבא שאול אומר משמו
 על

multiplicat servos, multiplicat rapinam.
 Qui multiplicat legem, multiplicat
 vitam. Qui multiplicat scholas, mul-
 tiplicat sapientiam. Qui multiplicat
 consilium, multiplicat (a) intelligenti-
 am. Qui multiplicat iustitiam, mul-
 tiplicat pacem. Qui nomen bonum
 acquirit, (b) sibi ipsi acquirit. Qui
 verba legis sibi acquirit, vitam seculi
 futuri sibi acquirit.

8. R. Johannes filius Zacchæi ac-
 cepit ab Hillele & Shammæo. Ille
 dixit, Si legem (c) copiose didiceris,
 (d) ne apprehende bonum tibi ipsi,
 quia ideo formatus fuisti. Erant R.
 Johanni quinque discipuli, Rab. Elie-
 zerus filius Hircani, & R. Jehoshuah
 filius Hanania, & R. Josès Sacerdos,
 & R. Simeon filius Nathanielis, & R.
 Eleazarus filius Arachi. Ille laudes e-
 orum appendit. R. Eliezerus filius
 Hircani, cisterna est calce oblita, qua
 ne guttulam quidem perderet. R. Je-
 hoshuâ filij Hanania beata genetrix.
 R. Josès Sacerdos pius. R. Simeon fi-
 lius Nathanielis, timens peccatum. Et
 R. Eleazarus filius Arachi fons (e) ex-
 uberans. Ille etiam dixit, Si essent
 omnes sapientes Israelis in lance unâ,
 & Eliezerus filius Hircani in lance al-
 terâ, ille omnes (f) pondere superaret.
 Abba Saulus dixit, è (g) sententiâ

(a) Legem. Fagius sed non rectè. Ipse n. legit תורה non
 (b) Seipsum Fagius. Sed non rectè. (c) R. Joseph, Tibi infixam fe-
 ceris. (d) i. Ne teipsum laudes ut interpretatur, R. Joseph. (e) Heb.
 Provalens. (f) Heb. Incurvare faceret. (g) E. sententiâ R. Johanan
 Fagius sed male, est enim contraria sententiâ ejus prior.

suā, si essent omnes Israelis sapientes in lance unā, & Eliezerus filius Hircani etiam cum illis, & Eleazarus filius Arachi in lance alterā, eos omnes ponderare superaret.

9. (a) Dixit ijs, Exite & videte; ubi sit via recta, cui adhareat homo? R. Eliezerus dixit, Oculis bonis. R. Jehoshuah dixit, Sociis bonis. R. Ioseph dixit, (b) Vicinis bonis. R. Simeon dixit, Futura praevidens. R. Eleazarus dixit, Cor bonum; Dixit ijs, Video verba Eleazari filij Arachi, (c) verba vestri omnium in se comprehendere. Dixit ijs, Exite & videte; ubi sit via mala à quā longè abesse debeat homo? R. Eliezerus dixit, Oculis malis. R. Jehoshuah dixit, Sociis malis. R. Ioseph dixit, Vicinis malis. R. Simeon dixit, mutuo accipiens & non reddens. Mutuo accipit quis ab homine, ac si à (d) Deo mutuo acciperet. Sicut dictum est (e) mutuo accipit impius, & non reddit; at iustus beneficus est, & dat. R. Eleazarus dixit, Cor malum. Dixit illis, video verba Eleazari filij Arachi, quod verba vestra (f) ejus verba comprehendant. (g) Illi tria dixerunt. R. Eliezerus dixit, Sit gloria (h) socij tui

אם זהו כח חכמה ושרא
בכח סמוכים זאלשר בן
החכמים אף עמהם זאלשר
בן ערך בכח שנייה מכרע
את הכלל שיהיה אחר
אמר להם אלוהים
איוהיה דרך שמה
שירבק בזה האדם רבי
אלעזר אומר עין טוב רבי
הושע אומר חבר טוב רבי
יוסי אומר שכן טוב רבי
שמעון אומר ההנה את
הנוהג רבי אלעזר אומר
לכ טוב אמר להם רואה אני
את דברי רבי אלעזר בן
ערך שכלל דבריו דברים
אמר להם צאו וראו איוהיה
דרך ושרא שיהיה פמנה
האדם רבי אלעזר אומר עין
רע רבי הושע אומר חבר רע
רבי יוסי אומר שכן רע רבי
שמעון אומר הלכה יאנו
משלם אתה לזה מן האדם
שאלו לזה מן המקום
שנאמר לזה רע רבי
ישלם ועדיק חונן וזה רבי
אלעזר אומר לכ רע אומר
להם רואה אני את דברי
רבי אלעזר בן ערך שכלל
דבריו דברים אומר
רבי אלעזר אומר יהי כבוד
חבירך

(a) Sc. Abba Saulus. Fagus hanc etiam sententiam, R. Johanni ascribit, at contraria est priori, (b) R. Ioseph, Nomen bonum. (c) Mish. Am. addunt, pre verbis vestris. (d) Heb. A loco. (e) Psal. 37. 21. (f) Heb. In comprehensione verborum ejus. (g) Mish. Am. tria, tria. i. Singuli tria dixerunt. (h) Alius codex, discipuli tui, vid. Mish. Amst. non

הבירד חביב אף בשלך ואל
הדי נוח לבעוס ושוב יום אחד
לפני מתחך והוי מתחמם
כנגד אורן של חכמים והוי
זהיר בנחלתן שלא חסרה
שנשיכרן נשיכת שוטל
ושקיצרן שקיצר עקרב
ולחשתן לחישת שרף ואף
כל דבריהם כנחלי אש:

יא רבי יחושטא אומר טין
הרעוץ הרע ושנאת
הכריות מוציאת את האדם
מן העולם:

יב רבי יום' אומר ירה
מקו חבירך חביב
עליך בשלך ויהי חקן עצמך
ללמד תורה: שמינה
ירושלך לך וכל משלך יהי
לשם שמים:

יג רבי שמעון אומר
הוי זהיר בקריית שמעון
ובתפלה ובשאתה מתפלל
אל תעש תפלתך קבט אלג
רחמים ורחמינו קבט לפני
חמקום שנאמר כי אל חנון
ורחום הוא ארך אפים
ורב חסד ורחם על הרעה:
ואתה רשע כפי עצמך:

יד רבי יעזר אומר הוי שקור
ללמוד

non minus chara tibi quam tua, ne-
que ita (a) acquiescas. Item (b) die
unā ante mortem resipisce. Item te
calefacito ad ignem sapientum, at à
prunis eorum caveto, ne adurare, quia
morsus eorum morsus vulpinus est, &
punctio eorum scorpij punctio est, &
sibilatio eorum, sibilatio serpentis u-
rentis, atque etiam omnia verba illo-
rum similia sunt prunis ignitis.

11. R. Jehoshuah dixit, Oculus
malus & cogitatio mala, & odium
hominum, hominem è mundo (c) ex-
trudunt.

12. Rabbi Josès dixit, Sint opes
socij tui tibi non minus charæ, quam
tuæ; & parato te ad legem discen-
dam, non enim illa tibi pro heredita-
rio obtingit. Opera tua etiam univer-
sa propter (d) Deum fiat.

13. R. Simeon dixit, Esto cautus in
recitatione, (e) Audi, & in preca-
tione. Et cum oraveris precem tuam
fixam ne feceris, sed misericordias &
commiserationes coram Deo pete. Si-
cut dictum est, (f) Deus enim est
gratiosus, & misericors tardus ad i-
ram, & multa benignitatis, (g) &
quem mali panitet. (h) Præterea ne
estu in conspectu tuo impius.

14. R. Eleazarus dixit, Vigilans esto

(a) Heb. *Quiescat sis.* (b) i. *Hodie quia nescis an cras moriêre.*
(c) Heb. *Exire faciunt.* (d) Heb. *Calum.* (e) *Deut. 6. 4. Qui lo-
cui à fidei amuletà loco usurpatur.* (f) *Joel 2. 13.* (g) *Omittitur
hac clausula in prec. Jud. Germ.* (h) *Hanc clausulam emittit Rab.
Joseph.*

ut legem discas. Et scito quid respon-
deas Epicuro. Et cognosce coram
quo labores, (a) & quis sit operis tui
Dominus, qui actionis tue mercedem
tibi sit redditurus.

15. (b) R. Tarpon dixit, Dies brevis
& opus maleum est, & operarii desi-
des & præmium amplum, & pater fa-
milias urget.

16. Ipse præterea dixit, Non est
tui maneris opus tuum ad exitum
perducere, nec tamen (c) liber es, ut
ab opere cesses. Si legem copiose di-
diceris, merces copiosa tibi dabitur.
Et fidus est Dominus operis tui, qui
præmium actionis tuæ tibi rependet.
Et scito præmium gratuitum iustorum
venturum in futuro.

R. Hanania filius Aquila, &c.
ut in fine, Cap. 1.

(a) Et fidelem esse. *Ms. Amst.* (b) *Fagius legit R. Simon con-*
tra omnes quos vidi codices. (c) *Filius procerum.*

Caput Tertium.

Vers. 1. **A** Quiba filius Mahaleelis
dixit, Tria considerato,
& in potestatem transgressionis non
incides. Scito unde veneris, & quo
vendas, & coram quo futurum est,
ut judiceris, & rationem reddas. Un-
de veneris, è (d) guttulâ fortidâ, &
quo vades, in locum pulveris, ver-

(d) i. *Spermate.*

למד תורה וידע מה שהשיב
לאשקדו ודע לפני מי אתה
עומד ודע היכן בעל מלאכתך
שישלם לך שכר פטולתך

טו רבי טרפון אומר היום
קצר והמלאכה מרובה
והפועלים עצלים והשכר
חרבה ובעל הבית דוחק:

יז הוזהרה אדם לא
עליך המלאכה לנמור
ולא אתה בן חורין ליבשל
הימנה אם למדת תורה חרבה
נותנין לך שכר חרבה ונאמן
הוא בעל מלאכתך שישלם
לך שכר פטולתך ודע מתן
שכר של צדיקים לעתיד
לבא:

רבי חנניה בן עקשיא:

פרק שלישי

א עקביה בן מהללאל אומר
הסתכל בשלשה דברים
ואין אתה בא לידי עבירה
דע מאין באה ולאן אתה
הולך ולפני מי אתה עומד
ליתן דין וחשבון מאין
באת מטפח סרוחה ולאן
אתה הולך למקום טפר רמה
והולעוה

ותולטל ורפני מי אהר
טריז ליתר רין וחשבוך לפני
מלך מלכי המלכים הקדוש
ברוך הוא:

ב רבי חנינה סנהכדונים
אומר הוי מחלל בשלומה
של מלכותי שאלמלא מוראה
של מלכותי איש את רעהו
חיים בלעו: רבי חנינה
בן תרדיון אומר שנים
שיושבין ולין ביניהם דברי
תורה הרי זה מושב לצים
שנאמר ובמשב לצים לא
ישב אבל שנים שיושבין ויש
ביניהם דברי תורה שכינה
שריה ביניהם שנאמר אז
נברו יראי יהוה איש אל רעהו
ויקשבי וישמע ויכתב בספר
זכרון לפני יי ויראי ויחושבי
שמואין לי אל שנים מניין
שאפילו אחד שיושב וטוסק
בתורה שהקדוש ברוך הוא
קובע לו שכר שנאמר ישב
ברך וירום כינטל עליו:

ב רבי שמעון אומר
שלשה שכלול
שלחן אחד ולין אמרו עלי
דברי תורה כאלו אכלו מזבח
מחיים: שנאמר כי כל
שלחנות מלא קט צואה
כל

mium; & lumbricorum. Et coram
quo futurum est, ut judiceris & ra-
tionem reddas? Coram rege reges
regentium sancto, Benedictus sit
ipse.

2. R. Hanina praefectus Sacerdo-
tum dixit, Ora pro incolumitate
(a) regis, quia si illius timor abesset,
unusquisque vicinum suum vivum ab-
sorberet. R. Hanina filius Therodionis
dixit, Si duo confideant, & non
sint inter illos verba legis, ecce hic est
confessus derisorum. Sicut dictum est,
(b) Et in confessu deridentium non
sedet. Sin duo confideant, inter quos
sint verba legis, majestatica Dei praesentia inter eos residet. Sicut dictum
est (c) tunc locuti sunt timentes Deum
quisque ad vicinum suum; & auscultavit Dominus & audivit, & scriptum
fuit in libro memoriali coram eo ob
timentes Dominum, & de nomine
ejus cogitantes. Mihi non videtur constare
nisi duo sint, unde autem constat,
etiam unus si sedeat, & occupatus sit
in lege, Quod benedictus Deus sanctus
mercedem ei constituerit? Ex eo
quod dicitur, (d) sedet solus & filet,
quia super se portavit.

3. R. Simeon dixit, Si tres super
mensam unam comedant, & verba legis
(e) ibi non dicant, idem est ac si
de sacrificijs mortuorum comederent.
Sicut dictum est, (f) Omnes enim
mensa plena sunt vomitu, & excre-

(a) Heb. Regni. (b) Psal. 1. 1. (c) Mal. 3. 16. (d) Lam. 3. 28.
(e) Super eam. (f) Isa. 28. 8.

mento (a) sine Deo. At si tres super mensam unam comederint, & dicant ibi verba legis, idem est ac si de mensa (b) Dei comederent, sicut dictum est: Et dixit mihi, (c) Hæc est mensa quæ coram Deo stat.

4. Rabbi Hananiah filius Hachinai dixit, Qui de nocte vigilans, vel in viâ solus ambulans, otio cor suum dedit, ecce hic in animam suam peccat.

5. R. Nechunia filius Hachana dixit, Quicumque jugum legis in se resipit, ab eo jugum regni. & viâ terrenâ amovebitur. At quicumque jugum legis à se effringit, super eum jugum regni, & viâ terrenâ (d) decernetur.

6. R. Halaphta (e) vir è pago Hanania dicit, Si decem confideant & in lege occupati sint, majestatica Dei præsentia inter eos residet. Sicut dicitur (f) Deus stat in congregatione Dei. At unde constat Deum adesse etiam ubi quinque sint? Quia dicitur in medio (g) Deorum judicabit, unde si tres tantum adsint. Quia dicitur, (h) Et fasciculum super terram fundavit eum. Unde si duo? Quia dictum est, Tunc locuti sunt timentes Dominum, quisque ad proximum su-

בלי מקום: אכל שלשה שאכלו שלשון אחד: ואמר עלי דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של ומוקם שנאמר: וידבר אלי והחשלחן אשר לפניי:

ד רבי חנניא בן חכניא אומר הנסור כליליה והמהלך בדרך יחרי והמפנה לבו לבשלה הרי זה מתחייב בנפשו:

ה רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו שול תורה מטבירין ממנו שול מלכות ושול דרך ארץ וכל הפורק ממנו שול תורה גזירין עליו שול מלכות ושול דרך ארץ:

ו רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שיושבין וטוסקין בדברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אלהים נצב בעד אל ומנין אפילו חמשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין אפילו שלשה שנאמר ואנורתו על ארץ יסרה ומנין אפילו שנים שנאמר אז נדברו ידעתי איש יצר רעו ומנין

(a) Heb. Sine loco, ita Fag. & rest è quoad sensum loci, sed non ad propositum Simeonis. (b) Heb. Loci. (c) Ezek. 41. 22. (d) Misch. Amst. imponetur. (e) R. Joseph addit filius Dosa, sed male. (f) Psal. 82. 1. (g) Psal. 82. 1. At R. Joseph, & Misch. Amst. locum sequenti hic citant, & hunc sequenti clausula applicant. (h) Amos 9. 6.

ומנין גאפילו אחד שנאמר
בכל מקום אשר אוכר את
שמי אבא אלך וברכתך:

ז רבי אלעזר איש כריתתא
אומד תן לו משלו שאהיה
ושלך שלוחך בחדה הוא אומר
כי ממך חכר ומידך נתנו לך:
רבי יסאב אומר תמהילך מידך
ושנתי תפסיק ממשנתי
ואומר מה נאה אילן זה עשה
נאה ניר זה מעלה עליו
הכרוב כאלו מרחיב
בנפשו:

ח רבי דוסתאי בר ינאי
משום רבי מאיר
אומר כל השוכח דבר אחד
ממשנתו מעלה עליו הכתוב
כאלו מרחיב בנפשו שנאמר
רק השמר לך ושמור נפשך
מאד פן תשכח את הדברים
אשר ראו עיניך יכול אפילו
הקפדה עליו משנתו תלמוד
לומר ופן יסור מלכך הא
אינו מרחיב בנפשו עד
שישכח ויסור מלכו:

ט רבי

um. (a) Unde si unus. Quia dictum
est, (b) In omni loco ubi nomen me-
um commemorari fecerim, ad te ve-
niam & tibi benedicam.

7. R. Eleazarus vir (c) Bartotha-
nus dixit, Da illi de suo, tu enim &
tua omnia illius sunt. Sic enim per
Davidem dicit. (d) A te enim sunt
omnia, & è manu tuâ tibi dedimus.
(e) R. Jacobus dixit, Qui per viam
ambulans studet, si à studio suo ces-
set & dicat, Quam pulchra est ar-
bor hæc? Quam elegans est sulcus
iste? (f) Eum condemnat Scriptu-
ra, ac si in animam suam peccas-
set.

8. R. Dosthaus filius Janæ è sen-
tentiâ R. Meiris dixit, Quicunque
oblitus est verbi unius de studio suo
Thalmudico, eum condemnat Scrip-
tura, ac si in animam suam peccasset.
Dictum est etenim, (g) Tantummodo
cave tibi, & observa animam tuam
(h) diligenter, nè ea obliviscaris quæ
viderunt oculi tui. Fieri forsan po-
test, ut ei sit studium nimis difficile
suum Talmudicum. Dicendum,
(i) Et nè è corde tuo amoveantur.
(l) Ecce non peccavit in animam suam
doneo sedeat, & ea è corde suo amo-
veat.

(a) Addunt Misch. Amst. & R. Joseph, & attendit Dominus, &
audivit, &c. (b) Ex. 20. 24. (c) Prec. Germ. addunt. filius Jechuda. (d)
Paralip. 29. 14. (e) Hanc sententiam tribuunt R. Simeoni Misch. Amst.
(f) Heb. Super eum ascendere facit, sc. sententiam, Angl. **passeth**
sentence upon him. (g) Deut. 4. 9. (h) Heb. **Falsè.** (i) Deut.
4. 9. (l) R. Joseph & Misch. Amst. addunt, **Omnibus diebus vite tue.**

9. R. Hanania filius Dofæ dixit, Cujuscunque timor peccati sapientiam ejus anticipat, sapientia illius stabilis est, at in quocunque sapientia timorem peccati ejus anticipat, non est illius sapientia stabilis. Idem dixit, Cujuscunque opera sapientiam ejus excedunt, sapientia ejus stabilis est, at cujuscunque sapientia opera ejus excedit, ejus sapientia non est stabilis.

10. Idem dixit, A quocunque (a) cessat spiritus humanus, ab eo cessat etiam divinus, & à quocunque non cessat spiritus humanus, nec ab eo cessat spiritus divinus. R. Dofæ filius Harchinæ dixit, Somnus matutinus, & vinum in meridie, & confabulatio puerilis, & confessus in catibus (b) populi terræ hominem è mundo extrudunt.

11. R. Eleazarus Hamudæus dixit, Sacra profanans & festa solennia contemnens (c) & faciem socij sui coram multis pallescere faciens, & foedus Abrahami patris nostri irritum faciens, (d) & faciem suam contra legem revelans, quod juxta morem non est, licet fuerint in manu ipsius, (e) lex & bona opera, non est ei portio tamen in seculo futuro.

12. (f) R. Ishmael dixit, Esto fa-

מ רבי חנניא בן דוסא
אומר כל שיארא
חטאו קודמת לחכמתו חכמתו
מראיימת: וכל שחכמתו
קודמת ליראתו חטאו אין
חכמתו מראיימת: הוא
חידא אומר: כל שמעשיו
מירובין מחכמתו חכמתו
מראיימת: וכל שחכמתו
מירבית ממעשיו אין חכמתו
מראיימת:

ו הוא חידא אומר כל שרוח
הבריות נוחה הימנו רוח
המקום נוחה הימנו וכל שאין
רוח הבריות נוחה הימנו אין
רוח המקום נוחה הימנו: רבי
דוסא בן הרקנס אומר שינה
של שחרית ויין של אחרים
ושחתת הילדים: ושיבת בתי
כנסיות שלטמי הארץ מוציאין
את האדם מן העולם:

יא רבי אלעזר המורעי
אומר המחלל את הגרשים
והמבנה את המבשרות
והמלכין פני חבירו ברכים
והמפר בריתו של אברהם
אבינו: והמגלה פנים בתורה
שלא כהלכה אף על פי שיש
בירו תורה ומעשים טובים אין
ל חלק לעולם הבא:

יב רבי ישמעאל אומר
הוי

(a) Oblectationem capit Fagin. (b) Gentilium, vel plebeciorum. Fag. (c) Hec clausula deest in Prec. Germ. (d) i. Impudenter peccans, quod fieri non debet. (e) Prec. Germ. respicientia. Quod durissimum est. Ac si in spiritum S. peccasset. (f) R. Simeoni hanc sententiam describit, Fag.

cilis

הוי קל לראש ונוח לחשחור
והוי מקבל אחת כל האדם
בשמחה:

יג רבי עקיבא אומר שחוק
וקלות ראש מנילין אח
האדם לערוה הוא חוראומה
מסורת סייג לחורה מעשרות
סייג לעושר נרדים סייג
לפרישות סייג לחכמה
שתיקה:

יד הוא חוראומר חביב
אדם שנברא בצלם
אלהים חבה יתרה נודעת לו
שנברא בצלם שנאמר כי
צלם אלהים עשה את האדם
חביבין ישראל שנקראו בנים
למקום חבה יתרה נודעת להם
שנקראו בנים למקום שנאמר
בנים אחס ליי אלהים:
הביבין ישראל שנתן להם כלי
חמדה שבו נברא העולם
חבה יתרה נודעת להם שנתן
להם כלי חמדה שנאמר כי
לקח טוב נתתי לכם תורת
אל תשובו:

טו הכול צפוי והרשות
נתונה ובטוב העולם
נרון ורכל לפי רוב
המעשה:
הוא

cilis cano capiti, & acquiesce juven-
tuti, & homines universos (a) lato
vultu accipe.

13. R. Aqiba dixit, Ritus & capi-
tis levitas hominem ad turpitudinem
ducunt. Idem dixit, Masora est se-
pes legis, decima divitiarum, vota
sanctimonia, & sapientia silentium.

14. Idem dixit, Dilectus est homo,
quia creatus est in imagine Dei. Di-
lectio prastantior erat, quod ei inno-
tuit in imagine Dei eum factum fu-
isse, sicut dictum est: (b) Quia in
imagine Dei hominem fecit. Dilecti
sunt Israelitae, quia filij Dei vocantur.
Dilectio prastantior erat illis in no-
tuisset, quod filij Dei vocantur. Quia
scriptum est: (c) Filij estis Domini
Dei vestri. Dilecti Israelitae, quia illis
datum fuit instrumentum (d) dele-
ctabile, quo mundus fuit creatus.
Dilectio prastantior erat, ijs innotu-
isse, quod illis datum fuit instrumen-
tum delectabile: Sicut dictum est,
(e) Doctrinam enim bonam dedi vo-
bis: Legem meam non derelinqua-
tis.

15. Unumquodque discernitur:
Et potestas data est, & mundus cum
bonitate judicatur, & omnes juxta
(f) partem operum suorum majore-
rem.

(a) Heb. *Cum letitia*. (b) Gen. 9. 6. (c) Deut. 14. 1. (d) Heb.
Delectationis, i. *Verbum Dei*. (e) Prov. 4. 2. (f) i. *juxta vitam ra-
tionem non actum aliquem singularem ut explicat, R. Joseph, Fagius
a. legit juxta multitudinem operis: i.e. Numerus non pondus considera-
tur. Sed male interpretatur.*

16. Idem dixit, Unumquodque pignori datur, & rete expansum est in omnes viventes. Apotheca aperta est, & Apothecarius (a) circumit. Et liber rationum apertus est. Et manus scribit. (b) Et exactores quotidie repetunt, & solutionem ab homine sive è sententiâ suâ, sive contra sententiam accipiunt. Est autem illis supra quem recumbant. Et iudicium justum est, & omnia in (c) convivium parantur.

17. R. Eleazarus filius Azariæ dixit, Si non sit Lex, non est (d) mos terræ. Si non mos terræ neque Lex. Si non sapientia, neq; timor Dei. Si non timor Dei, neq; sapientia. Si non scientia, neque intelligentia. Si non intelligentia, neque scientia. Si non farina, neque Lex. Si non Lex, neque farina. Idem dixit, Cujuscunque sapientia opera ejus excedit, cui rei similis est? Arbori cujus rami plures sunt, quàm radices ejus, ventus autem veniens eam eradicat, & subvertit super faciem suam. Sicut dictum est, (e) Erit enim ille similis myricæ in eremo, neque videbit cum bonum venerit, loca verò arefacta in deserto habitabit in terrâ falsâ, & non habitatâ. At cujuscunque opera sapientiam ejus excedunt, cui rei similis est? Arbori

יין הוא היראומר הכל נתון כערבון ומצורה פרוסה על כל החיים החנות פתוחה והחנותי מקיף והפנקס פתוחה והיר כוחכת והנבאין מחורין הדין בכל יום ונפרטין מן האדם בין מדעתו ובין שלא מדעתו ויש להם על מי שיסמכו והדין דין אמת והכל מראקן לסטורה:

יין רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין רעה אין בינה אם אין בינה אין רעה אם אין רעה אם אין תורה אם אין תורה אין קמח: הוא הירא אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למד הוא רומה לאל שטנפיו מדבין ושרשיו מעטין והרוח בארץ ושוקדו והופכתו על פניו שנאמר והיה כעטר כשרבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מליחה לא תשב אבל כל שרשיו מדבין מחכמתו למד הוא רומה לאל שטנפיו

(a) Fagus concedit ad tempus sed non rectè. (b) Misb. Amst. & Fagus & quicunque vult mutuo accipere, veniat & accipiat. (c) i. iudicium ultimum cum Iudei se Leviathanem comesuros somniant. (d) Vocatio politica. (e) Jer. 17. 6.

שנפיו מוטין ושרשיו
מרכין ואפילו כל הרוחות
שבטולם באור ונושבות בו
אין מזיון אורו ממקומו
שנאמר והיה כעץ שתול על
פלני מים ועל יובל ישלח
שרשיו ולא יראה כי יבא
חום והיה עלהו הענן
ובשנת בצורת לא יראו
מיש משות פרי:

רבי אלעזר בן חסמא אומר
קינין ופתחי נדה הן הם נופי
הלכות תקופות ונמטריאור
פרפראות לחכמה:

cujus rami pauciores sunt quam ra-
dices ejus, & si omnes venti qui sunt
in mundo veniant, & in illam flave-
rint, eam è loco suo non movent, si-
cut dictum est, (a) Erit autem sicut
arbor plantata juxta aquas, & quæ
juxta rivum radices suas emittit; ne-
que videbit, cum calor venerit. Et
erit folium ejus viride, neque in anno
(b) inhibitionis sollicita erit, neque à
fructu producendo cessabit.

R. Eleazarus (c) filius Hazamæ dix-
it. (d) Nidi & apertiones menstrui
sunt corpora Constitutionum, revo-
lutiones folis, & Geometricæ obser-
vationes bellaria sunt sapientiæ.

רבי חנניה בן טקשי:

Rabbi Hanania filius Aqishæ, &c.
ut in fine, Cap. Priorum.

(a) Jer. 17. 8. (b) i. e. Ariditatis seu pluvia detenta. (c) R. Jo-
seph & Miff. Ams. R. Eleaz. Hisma, i. Occlusus. Quia rogatus
de constitutionibus respondere non potuit, at postea pudefactus di-
dicit. (d) Sacrificiorum cognitio & philosophia corpus Talm. consti-
tuunt, Astron. & mysteria è litteris petita appendices sunt. Sacrifi-
cia enim quedam è nidis veniunt. Et hominis formatio pars est philo-
soph. Cetera plana sunt.

Caput Quartum.

פרק רביעי

Verf. 1. **F**ilius Zomæ dixit, Quis est sapiens? Qui à quovis homine discit. Sicut dictum est, (a) Ab omnibus me docentibus sapientiam didici, quia meditatio mea sunt tua testimonia. Quis fortis? Qui concupiscentiam suam subjugat. Sicut dictum est, (b) Melior est tardus ad iram potente, & in spiritum suum dominium exercens urbem capiente. Quis dives? Qui portione suâ lætatur. Sicut dictum est, (c) Laborem enim manuum tuarum eomedit; beatus es, & benè erit tibi. Beatus es in hoc seculo, & tibi benè erit in futuro. Quis honorabilis? Qui homines honorat. Sicut dictum est, (d) nam me honorantes honorabo, & me contemnentes vilipendentur.

2. Filius Azæi dixit, Curre ad mandatum facile, (e) sicut ad difficile, & fuge (f) pariter à transgressionem. (g) Mandatum enim mandatum trahit, & transgressio transgressionem. Merces enim mandati est mandatum, & merces transgressionis transgressio.

3. Idem dixit, Neminem contem-

א בן זומא אומר איהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי איהו נבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מנבור ומושל ברוחו מלוכר טיר איהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יניע כפיה כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא איהו מכובד המכבד הכריות שנאמר כי מכבד אכבד ובזי יקלו:

ב בן זואי אומר הירץ למצוה קלה כלחמורה ובורח מן העברה שמצוה נוררת מצוה וטברה נוררת טברה ששכר מצוה מצוה ושכר טברה טברה:

ג הוא היה אומר אל תהי בז

(a) Psal. 119. 99. Licet translatio differat. (b) Prov. 16. 32. (c) Psal. 128. 2. (d) 1 Sam. 2. 30. (e) Deest hac clausula à quibusdam. (f) i. Aque à Levi ut à gravi. (g) i. Virtutes è virtutibus, & vitia è vitijs nascuntur.

בו לכל אדם ואל תהי מפליג
לכל דבר שאין לך אדם
שאינו לו שעה ואין לך דבר
שאינו לו מקום :

ך רבי לויטס איש יבנה
אומר מאד מאד הוי שפל
רוח שתקות אנוש רמה :
רבי יוחנן בן ברוקה אומר כל
המחלל שם שמים בסתר
נפרטין ממנו בגלוי אחר שונג
ואחר מזיד על חלול השם :

ך רבי ישמעאל אומר
הלומד של מנר ללמד
מספיקין בידו ללמוד וללמד
והלומד של מנר לעשותו
מספיקין בידו ללמוד וללמד
לשמור ולעשות : רבי צדוק
אומר אל תפרוש מן הצבור
ואל תעש עצמך כשורכי
הררינין ואל תעש
עטרה להרחקל בה ולא
קורדום לאכול ממנה וכן
היה הלל אומר ודאישתמש
בתנא חלף הא כל הנהנה
מרבין תורה נוטל חייו מן
הטולם :

ך רבי יוסי אומר כל
המבכר את התורה נופו מכבד
ע

nas, neque (a) rem ullam abjicias :
nemo enim (b) est cui non sit hora,
nec res ulla cui non sit locus.

4. Rabbi Levitas vir Jabnenfis dixit, (c) Humillimus esto spiritu coram homine quocunque, spes enim hominis est vermiculus. R. Johannes filius Berogæ dixit, Quicunque nomen Dei in secreto blasphematur, ab eo in aperto exigunt, (d) sive ex errore, sive è superbia Deum blasphemaverit.

5. R. Ishmael (e) dixit, Qui discit ut doceat, (f) ei suppeditatur, quod discat & doceat. At qui discit ut faciat, ei suppeditatur, quod discat & doceat, custodiat & faciat. R. Sadocus dixit, (g) Ne separe te à congregatione, neque te sicut instructores judicum efficias : neque coronam (h) effice legem, ut inde magnus fias, neque securim ut inde (i) victum compares. Ita Hillel etiam dixit, Qui coronâ legis sibi inservit, perit. (l) Ecce quicunque è verbis legis (m) lucrum parat, vitam suam è mundo tollit.

6. R. Joses dixit, Quicunque legem honorat, (n) ipse ab hominibus

(a) Rgi ulli contradicas. Drusf. (b) Heb. Tibi est. Pleonasmus. (c) Heb. Valdè valdè humilis. (d) Idem est. Fagius. At magna est inter hac peccata discrepantia. (e) Misch. Amst. & R. Joseph addunt, filius ejus. (f) Heb. In manu ejus. (g) Hac clausula cum seq. omititur à Fagio & Misch. Amst. (h) Effice ea. R. Joseph & Misch. Amst. (i) R. Joseph scindat, Misch. Amst. fodias. (l) Misch. Amst. & Fag. ecce didici, &c. (m) R. Joseph, edit. (n) Corpus ejus.

honorabitur.

honorabitur. At quicumque Legem violat, ipse ab hominibus violabitur.

7. R. Ishmael (a) dixit, Qui se à libris cohibet; inimicitiam, rapinam, & falsum juramentum à se effringit: qui autem ostentatione cor suum extollit, stolidus est, impius, & spiritu elatus.

8. Ipse dixit, Ne sis judex solitarius, quia prater unum non est judex solitarius. Neque dicito sententiam meam recipite, quia hoc in illorum, non in tuâ potestate est positum.

9. (b) R. Johannes dixit, Quicumque (c) pauper legem observat, in (d) fine eam (c) dives observabit. At quisquis (c) dives legem negligit, in fine eam (c) pauper negliget.

10. R. Meir dixit, Negotia minue, & legi operam impendito. Et sis spiritu humilis coram quovis homine. Si verò à lege cessaveris, multæ cessandi occasiones se tibi (e) offerent. At si in lege laboraveris, pramium amplum tibi dabitur.

11. R. Eliezerus filius Jacobi dixit, Qui mandatum unum facit advocatum unum sibi parat. Et qui transgressionem unam (f) facit, accusatorem unum sibi acquirit. Resipiscentia

על הבריות וכל המחלל את התורה נופו מחלל על הבריות:

ז רבי ישמעאל אומר החושך עצמו מן הרין פורק ממנו יאברה ונול ושבוטת שוא: והנס לבו בחוראה שוטה רשע ונסרוח:

ח הוא היה אומר אל תהי רן יחירי שאין רן יחירי אלא אחד ואל תאמר קבלו רעתי שהן רשאי ורע אחת:

ט רבי יוחנן אומר כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיים מושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטל מעוני:

י רבי מאיר אומר הוי ממש בעסק וטסק בתורה והוי שפל רוח בפני כל האדם ואם בטלת מן התורה ישלך בטלים הרבה כנגד ואם עמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך:

יא רבי אליעזר בן יעקב אומר הטושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והטובר עברה אחת קנה לו קטיגור אחד הטובה ומששים

(a) *Misb. Amst. Filium ejus dixit.* (b) *Misb. Amst. & R. Joseph legunt, R. Jonathan.* (c) *Heb. Pre vel è paupertate vel divitijs.* (d) *Finis ejus erit, ut.* (e) *Heb. Sicut coram te erant.* f) *Heb. Transgreditur.*

ומעשים טובים כהרים בפני
הפורענות: רבי יוחנן
הסגור אומר כל כנסיה שהיא
לשם שמים, סופה להתקיים
ושאינה לשם שמים אין
סופה להתקיים:

יב רבי אלעזר בן שמוע
אומר יהי כבוד
תלמידך חביב עליך כשלך
וכבוד חברך כמורא רבך
ומורא רבך כמורא שמים:

יג רבי יהודה אומר הוי
זהיר בתלמוד ששננת
תלמוד עולה ודון: רבי שמעון
אומר שלשה כתרים הם כתר
התורה וכתר כהונה וכתר
מלכות וכתר שם טוב
עולה על נביהן:

יד רבי נהוראי אומר הוי
זהיר למקום תורה
ואל תאמר שהיא תבא
באחרית שחברך יקימרה
בירך ואל תתחיל אל תשען:
טו רבי ינאי אומר אין
ביריגן לא משלות רשעים
ואף לא מיסורי הצדיקים:

רבי מתיא בן חרש אומר
הוי מקדים בשלום כל אדם
והוי זנב לאריות ואל תהי
ראש לשועלים:

יז רבי יעקב אומר העולם
היה רומה לפרוורור בפני

& opera bona clypei sunt adversus ul-
tionem divinam. R. Johannes (a) Ha-
fandelarus dixit. Quæcunque con-
gregatio in nomine Dei fit, in fine
stabilietur: at quæ in nomine Dei
non fit, in fine non stabilietur.

12. R. Eleazarus filius Shammua
dixit, Sit honor (b) discipuli tui, ti-
bi æque charus ut tuus: & honor so-
cij tui, sicut timor præceptoris tui,
& timor præceptoris tui, ut timor
Dei.

13. R. Jehuda dixit, Cautus esto
in (c) Talmud, error enim Talmudi-
cus (d) superbia reputatur. R. Simeon
dixit, Tres sunt coronæ, corona legis,
sacerdotij & Regni. Corona vero no-
minis boni (e) eas omnes superat.

14. R. Nehoræus dixit, Ad locum
legis commigra, neque jube ut illa te
sequatur: nam socij tui in manibus
tuis eam confirmabunt. Tu autem in-
tellectui tuo nè innitaris.

15. R. Jannæus dixit, Non est vi-
rium nostrarum de tranquillitate im-
piorum, vel de tribulationibus iusto-
rum rationem reddere.

R. Matthias filius Haraschi dixit,
(f) Quemvis hominem prior saluta.
Et sis cauda leonum, ne autem sis ca-
put vulpium.

16. R. Jacobus dixit, Hic mundus
vestibulo similis est respectu futuri.

(a) Calcearius, Druf. (b) Socij Prec. Germ. (c) R. Joseph in
doctrinâ, i. quâvis arto docendâ. (d) In superbiam ascendit, Heb.
(e) Heb. Supra eas omnes ascendit. (f) Heb. Ego præveniens in pace
quemvis hominem.

para te in vestibulo, ut trielinium ingrediaris.

17. Dixit & ille, Potior est hora una in resipiscentiâ & bonis operibus in hoc mundo collocata, vitâ totâ mundi futuri. Et melior est hora una refrigerationis in seculo futuro vitâ hujus seculi universâ.

18. R. Simeon filius Eleazari dixit, Socium tuum quâ horâ irascitur placare noli, neque dum mortuus ejus coram eo jacet consolari, neque in tempore voti ejus interrogare, neque in horâ calamitatis ejus eum videre contendito.

19. Samuel parvus dixit, Ubi ceciderit hostis tuus nè lateris, & cum impeerit, cor tuum nè exulter, nè Dominus videat, & in oculis ejus malum sit, & iram ejus ab illo amoveat.

20. Elifsha filius Abuiæ dixit, (a) Discens dum puer est, cui similis est? Atramento chartæ novæ inscripto. Discens (b) in senectute cui similis est? Atramento chartæ bibulæ inscripto. R. Joses filius Jehudas è pago Babylonico vir, dixit, Discens à juvenibus cui similis est? Edenti uvas immaturas, & vinum è torculari suo bibenti. Discens autem à senibus cui similis est? Edenti uvas maturas, & vinum vetus bibenti. (c) Rabbi dixit,

השולם הבא התקן עצמו לפר
דורו כדי שתכנס לשרקלין:

יין הוא היה אומר יפה שטח
אחת כהשוכה ומעשים
טובים בשולם הזה מכל
חיי השולם הבא יפה שטח
אחת של קירית בשולם
הבא מכל חיי השולם הזה:

יח רבי שמעון בן אלעזר
אומר אל תרצה את

חברך בשטח כספו ואל
תנחמהו בשטח שמתו מוטל
לפניו ואל תשאל לו בשטח
נדרו ואל תשתדל לראותו
בשטח קלקלותו:

יט שמואל הקטן אומר
בנפול איובך ואל

תשמח ובהכשלו אלינל לבך
פן יראה יי ורע בעיניו והשיב
משליו יפיו:

כ אלישע בן אבוייה אומר
הלומר ילד למד

הוא דומה לדיו כתובה על
נייר חדש והלומר זקן
למה הוא דומה לדיו כתובה
על נייר מחיק: רבי יוסי בר
יהודה איש כפר הבבלי אומר
הלומר מן הקטנים
למה הוא דומה לאוכל ענבים
היות ושותה יין כנתו והלומר
מן הקטנים למה הוא
דומה לאוכל ענבים בשולות
ושותה יין ישן: רבי אומר
אל

(a) R. Joseph legit, discens legem à pueritiâ. (b) Hebr. Senex.
(c) Observat R. Joseph hoc proverbium in prioris correctionem additum,
quia interdum præ senex juvenis sapit. Suspicio esse. R. Jehuda qui so-
let nomine Rabbi, nomine ejus non appposito appellari.

Cantharum

ל תסתכל בקנקן אלי
במה שיש בו יש קנקן חדש
מלא ישן וישן אפילו חדש אין
בו :

כא רבי אלעזר הקפר
אומר הקנאה והתאוה והכבוד
מוציאין את האדם מן העולם :

כב הוא היה אומר
הילודים למות
והמתים להחיות והחיים
לדון לרשע להודיע ולהודיע
שהוא אל הוא היוצר הוא
הבורא הוא המבין הוא
הדיין הוא העד הוא בעל
דין הוא עתיד לדון ברוך
הוא שאין לפניו לג עולה
ולג שכחה ולג משוגע
פנים ולג מקח שוחד
שהכל שלו ודע שהכל לפי
החשבון ואל יבטיחך יצרך
שיש בשאול בית מנוס ששל
כרחך אתה נוצר ועל כרחך
אתה נולד ועל כרחך אתה
חי ועל כרחך אתה מת ועל
כרחך אתה עתיד ליתן דין
וחשבון לפני מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך
הוא :

רבי חנניה בן עקשיא :

Cantharum nē inspicias sed quod ei
inest. Est interdum cantharus novus
vino veteri plenus, interdum vetus,
qui fortè nē novum quidem in se
contineat.

21. R. Eleazarus (א) Capharita
dixit, Ira & concupiscentia & gloria
hominem è mundo exire faciunt.

22. Idem dixit, Nati sunt homines
ut moriantur : & moriuntur ut revi-
viscant & reviviscant ut judicentur,
ut sciant, scire faciant, & cognoscat-
ur ipsum Deum esse formatorem,
creatorem intelligentem, & judican-
tem, testem, & accusatorem, qui judi-
caturus est. Benedictus est, apud
quem nulla est iniquitas, neque obli-
vio, neque personarum acceptio, ne-
que muneris receptio. Et ejus sunt
omnia. Scito etiam universa juxta ra-
tionem computatam futura. Neque
confidere te faciat imaginatio tua se-
pulcrum tibi futurum domum refu-
gij. Necessariò enim formatus es, &
necessariò natus es, & necessariò vivis.
Te etiam invito morieris : & te nolen-
te judicium subibis, & rationem red-
des coram rege reges gentium. Be-
nedictus sit ille sanctus.

R. Hanania filius Aqishæ, &c. ut
in fine Capitulum priorum.

(a) Kapernaita, Fag.

Capit

Caput Quintum.

פרק המישי

Vers. 1. **D**ecem verbis creatus fuit mundus. Quid autem dicit Talmud? Annon uno verbo creari potuit? At factum est ut ultio de impijs sumatur, qui mundum perdunt, qui decem verbis creatus fuit. Et ut merces bona iustis detur, qui mundum decem verbis conditum stabiliunt.

2. Decem generationes fuerunt ab Adamo usque ad Noachum, ut manifestum fiat, quanta longanimitas sit apud (a) eum. Omnes enim generationes (b), provocatione crecebant, donec aquas diluvij super eas adduceret. Decem generationes fuerunt à Noacho usque ad Abrahamum, ut patefiat quanta sit coram eo tolerantia, quia omnes generationes provocationem coram eo operati sunt, donec venit Abrahamus pater noster, & mercedem earum (c) accepit.

3. Decem tentationibus tentatus fuit Abrahamus pater noster & in omnibus ijs stetit, ut ostendatur quantus fuerit amor Abrahami Patris nostri.

4. Decem signa facta sunt patribus nostris in Aegypto, & decem juxta

א כעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלוי במאמר אחר יכול להבראות אלא ליפרט מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא כעשרה מאמרות וליהן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא כעשרה מאמרות:

ב עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול: עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין לפניו עד שבא אברהם ואינו וקבל שכר כלם:

ג עשרה נסיונות נתנסה אברהם ואינו ושמד בכלם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו:

ד עשרה נסים נטשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים:

(a) i. Deum. (b) Heb. provocabant & veniebant. R. Joseph provocabant coram eo. (c) In se suscepit, prec. Germ.

הים עשר מכות הכיאה הקבה
על המצרים במצרים ושרה
על הים: עשר נסיונות
נסו אבותינו להקדוש ברוך
הוא במדבר שנאמר וינסו
אותי זה עשר ופעמים ולא
שמעו בקולי:

ד עשרה נסים נעשו
לאבותינו בבית המקדש
לא הפילה אשה מריח
בשר הקדש ולא הסריח
בשר הקדש מעולם ולא
אירע קרי לכהן גדול כיום
הכפורים ולא נראה זכוכ
בבית המטבחים ולא כבו
הנשמים את עצי המטבחה
ולא נצתה ההרחה את עמוד
העושן ולא נמצא פסול
בעומר ובשתי הלחם ובלחם
הפנים עומדים צפופים
ומשתחווים רוחים ולא הניק
נחש ועקרב בירושלם ולא
אמר אדם לחבירו ע
המקום שאלין
בירושלים:

ו עשרה דברים נבראו
בערב שבת בין
השמשות ואילו הן פי הארץ
פי

mare. Decem (a) plagas adduxit
sanctus Benedictus Deus super Ægypti-
tios in Ægypto, & decem juxta ma-
re. Decem tentationibus tentarunt
patres nostri sanctum Benedictum De-
um in eremo, sicut dictum est, (b) Et
tentarunt me his decem vicibus, ne-
que vocem meam audierunt.

5. Decem signa facta fuere patri-
bus nostris in domo sanctuarij. Non
abortivit femina præ odore carnis
sanctæ. Neque (c) fatuit caro sancta
à seculo. Neque in domo mactatio-
nis musca visa fuit. Non accidit Pon-
tifici maximo (d) seminis effusio in
die expiationis. Neque extinxerunt
imbres ignem lignorum dispositorum.
Neque fumi columnam ventus super-
avit. Nil abhominabile repertum est
in manipulo, aut in duobus panibus,
aut in panibus facierum. (e) Stete-
runt coarctati, & dilatati adorave-
runt. Neque læsit aliquem serpens
aut scorpio Hierosolymis. Neque
dixit quis socio suo, Angustior est
locus, (f) quam ut Hierosolymis per-
noctem.

6. Decem res in vesperâ Sabbathi
inter (g) vespervas creatæ fuerunt. Hæ
autem sunt (h) os terra, (i) os pu-

(a) *Proc. Germanic.* מפור pro מכור vel מפור (b) *Num.*
14. 22. (c) *Vermes peperit. Ex. alind vid. Atish. Amst.* (d) *Cafus*
nocturnus, Heb. e. i. *Stantes in atrio se compresserunt: at incur-*
vantibus se ut adorarent, sat spacijs fuit, Fag. (f) *Sicut ascendunt Hi-*
erosol. R. Joseph. (g) Heb. *Fenestras solis*, i. *horâ lucidâ post solis oc-*
casum, Fag. (h) *Cum Dathan absorptus fuit.* (i) *Rupes aperta*.

tei, (a) os asinae, iris, & manna, (b) virga, (c) vermiculus, scriptura legis, & inscriptio tabularum, & tabula. Sunt qui dicunt etiam daemones noxios tunc creatos fuisse; & sepulcrum Moysi, & Arietem Abrahami patris nostri. Sunt qui dicunt etiam, (d) forcipem quâ forceps facta fuit.

7. Septem res sunt in imperito, & totidem in sapiente. Sapiens non loquitur coram sapientiore, aut digniore, neque (e) focium loquentem interpellat, neque festinat respondere. Rogat & respondet, audit & addit. Rogat uti res est, & respondet juxta (f) constitutiones. Et de primo primùm loquitur, & de postremo postremùm, & de eo quod non audit, dicit, non audiui, & veritatem confitetur: & horum contraria in stolido existunt.

8. Septem species vindictarum in mundum veniunt ob septem (g) genera transgressionum. Sunt qui decimas pendunt, sunt qui non pendunt: (h) Tunc venit fames præ pluviâ cohibita. Sunt alij famelici, alij saturi:

פי הנאמר פי האתון הקשר והמן והמטה והשמים הכתב והמכתב והלוחות ויש אומרים אף המזיקים וקברי של משה ואילו של אברהם ואינו ויש אומרים וחצבת בעצת ששירה:

ז שבעה דברים בנולים ושבעה בחכמה חכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו בחכמה ואינו נכנס לתוך דברי חבירו ואינו נבהל להשיב שאל ומשיב שומע ומסיר שאל כעניין ומשיב כהלכה ואומר עד ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל שלש שמע אומר לא שמעתי ומורה על האמת וחרופיה בנולים:

ח שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה נופי עבירות מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין רעב של בצורת כח מקצתן רעבים ומקצתן שבעין נמרו שלא לשטר

(a) Bileami. (b) Aharonis. (c) Qui supergradiens lapides secuit ad edificandum templum. Maimon. (d) Primam ab homine factam prioris à Deo factæ ope factam fuisse, nè factior digitor combureret, refert R. Joseph. (e) Heb. Ingreditur in medio verborum socii sui. (f) Fag. Convenienter. Drus. Appositè. Ego potius juxta constitutiones, Talmudicas sc. v. notam Vers. ult. Cap. primi in Fil. Hasanna. vide & in Vers. prox. (g) Quæ species multas sub se continent. R. Joseph. Heb. Corpora. (h) Alludit ad Amos. 4. 7.

לשר רעב של מהומה ושל
בצורת בא ושל לא לישור
את החלה רעב של בלייה
בא: וברבא לשולם על
מיתור האמורה בתורה
שלא נמסרו לבית דין ועל
פירות שביעית: חרב בא
לשולם על סיני הרין ועל
עוון הרין ועל המורים
בתורה שלא כהלכה:

ח חיה רעה באה
לשולם על שבועת
שוא ועל חילול השם:
גלות בא לשולם על עובדי
עבודה זרה ועל גרוי טריות
ועל שפיכות דמים ועל
שמיטת הארץ: בארבעה
פרקים הדבר מתרבה
ברביעית ובשביעית ובמוצאי
שביעית ובמוצאי החג שבכל
שנה ושנה ברביעית מפני
מעשר עני שבשלישית
בשביעית מפני מעשר עני
שבששית ובמוצאי שביעית
מפני פירות שביעית ובמוצאי
החג שבכל שנה ושנה
מפני גזל ומתנות עניים:

י ארבע מדות באדם
האומר שלי שלך
ושלך

efficiunt hi ut non reddantur decimæ omnino, tum verò fames è consternatione hostili & cohibitione pluviz venit. Et cùm non offertur placenta, fames (a) maximè consumens venit. Pestis in mundum venit ob (b) supplicia capitalia in lege recitata, quia non traduntur domui judiciali malefici. Et propter fructus anni septimi (c) collectos; Gladius in mundum venit propter oppressionem & perverfionem judicij, & ob docentes legem non juxta constitutionem.

9. (d) Bestia mala venit in mundum; propter juramenta vana, & nominis divini profanationem. Exilium in mundum venit ob (e) idolatras, & nuditatis revelationem, sanguinisque effusionem, & propter quietem terræ denegatam. Quatuor temporibus pestis multiplicatur. Anno quarto & septimo & in fine septimi, & in fine (f) festi cujusque anni. In quarto propter decimas detentas pauperibus dandas anno tertio. In septimo ob decimas pauperibus dandas in sexto. In fine septimi, ob fructus anni septimi (g) reservatos: in fine festi cujusque anni, ob rapinam & munera à pauperibus derenta.

10. Quatuor hominum conditiones sunt: Qui dicit, Meum tuum est,

(a) Heb. *Consumptionis*. (b) *Mortes*. Heb. (c) *Qui in usum communem relinqui debuerant*. (d) *Initium Vers. potius esset, quod sequitur in medio, Quatuor, &c.* (e) Heb. *Colentes cultu peregrino*. (f) *Tabernaculorum sc.* (g) *Qui communes esse deberent*.

& tuum meum, (a) è populo terra est. Qui dicit, Meum, meum est, & tuum tuum; hæc est conditio mediocris. Sunt autem qui dicunt hanc fuisse Sodomæ (b) conditionem: Qui dicit, Meum tuum est, & tuum tuum est, ille pius: Qui dicit, Tuum meum est, & meum meum, improbus est.

11. Quadruplex est hominum in-doles: est qui facile irascitur, & facile placatur, lucrum hujus in damnum exit. Est qui haud facile irascitur, nec facile placatur, in damnum hujus lucrum exit. Est qui haud facile irascitur, sed facile placatur, hic pius est. Est qui facile irascitur, nec facile placatur, hic improbus est.

12. Quatuor sunt discentium conditiones. Qui citò intelligit, & citò perdit, lucrum ejus in damnum exit. Qui difficulter intelligit, nec facile amittit, damnum ejus in lucrum exit. Qui citò intelligit, & difficulter amittit, ejus (c) portio bona est. Qui difficulter intelligit, & citò amittit, ejus portio mala est.

13. Quatuor sunt genera dantium eleemosynam. Qui vult ut ipse det, non autem alij, oculûs ejus in alienis malus est. Qui cupit ut dent alij, non autem ipse, oculus ejus in suis malus est. Qui vult, ut ipse & alij dent, pius est. Qui, ut nec ipse nec alij, impius est.

ושלך שליטם הארץ שלי
שלי ושלך שלך זו מדה
בנונית וישאומרים זו מדה
סדום שלי שלך ושלך שלך
חסיד שלי שלי ושלך
שלי רשע:

יא ארבע מדות ברשות
נח לכטום ונח
לרצות יצא שכרו בהפסדו
קשה לכטום וקשה לרצות
יצא הפסדו בשכרו: קשה
לכטום ונח לרצות חסיד
נח לכטום וקשה לרצות
רשע:

יב ארבע מדות בתלמידים
מהר לשמוט ומהר
לאבד יצא שכרו בהפסדו
קשה לשמוט וקשה לאבד יצא
הפסדו בשכרו: מהר לשמוט
וקשה לאבד זו חלק טוב
קשה לשמוט ומהר לאבד
זו חלק רע:

יג ארבע מדות בנותני
צדקה רצוה שיתן
ולא יתנו אחרים שינו
רעה בשל אחרים יתנו
אחרים והוא לא יתן שינו
רעה בשל יתן ויתנו אחרים
חסיד לא יתן ולא יתנו
אחרים רשע:

ארבע

(a) *Homo secularis in mundo, qualis describitur, Matth. 5. 46. & Luc. 6. 32, 33, 34.* (b) *Exec. 16. 49.* (c) *R. Joseph & Mss. Amst. sapiens est.*

יך ארבע מדות בהולכי
לבית המדרש הולך
ואינו עושה שכר הליכה
בירו עושה ואינו הולך שכר
טעיה בירו הולך ועושה
חסיד לא חולך ולא עושה רשע:
מן ארבע מדות ביושבי

רפני חכמים ספוג ומשפך
משמרת ונפה ספוג שהוא סופג
את הכל משפך שהוא מוציא
כזה ומכניס כזה משמרת
שמוציאה את היין וקולטת
את השמרים נפה שמוציאה
את הקמח וקולטת את
הסולת:

ין כל אהבה שהיא תלויה
ברבר בשל רבר בשלה
אהבה ושאינה תלויה ברבר
אינה בשלה לטולם איז
אהבה שהיא תלויה ברבר
וז אהבת אמן ורחמ
ושאינה תלויה ברבר וז
דור ויהונתן:

ין כל מחלוקת שהיא
לשום שמים סופה
להתקיים ושאינה לשום
שמים אין סופה להתקיים איז
היא מחלוקת שהיא לשום
שמים וז מחלוקת הלל ושמי
ושאינה לשום שמים וז
מחלוקת קרח ועדתו:

יך כל המזכה את הרבים
אין חטא בא על ידו וכל
המחטיא את הרבים
אין

14. Quatuor sunt conditiones eorum
qui scholam adeunt. Accedens & non
faciens, mercedem veniendi in manu
suâ habet. Faciens & non veniens,
mercedem operis in manu suâ habet.
Veniens & faciens pius est. Nec ve-
niens, nec faciens impius est.

15. Quatuor sunt sedentium co-
ram sapientibus genera. Spongia,
Clepsydra, saccus fecinaceus, cribrum.
Spongia quæ omnia fugit. Clepsydra,
quæ ab altera parte attrahens, ab al-
terâ effundit. Saccus fecinaceus, qui
vinum emittit, & feces retinet. Cri-
brum quod emittit aceres, & (a) si-
milam retinet.

16. Omnis amor qui à re aliqua
pendet, ubi res cessat, amor cessat. At
qui à re nullâ pendet, in seculum non
cessat. Quis est ille amor, qui à re al-
liquâ pendet? Amor sc. Ammonis &
Thamaræ. At qui à nullâ re pendet, a-
mor est Davidis & Jonathanis.

17. Omnis controversia quæ prop-
ter Deum est in fine (b) stabilietur, &
quæ Dei causâ non suscipitur, in fine
non stabilietur. Quæ est controversia
illa quæ propter Deum est? Contro-
versia sc. Hillelis & Shammai. Et quæ
Dei causâ non suscipitur, controversia
est Corachi, & cæcus illius universi.

18. Quicumque multos puros facit,
in manum ejus peccatum non venit.
Et quicumque multos peccare facit,

(a) i, *Triticum optimum*, unde simila fit. R. Joseph. (b) Heb. *Finis*
ejus est, ut stabilietur.

(a) non

(a) non dantur ei vires sufficientes ad agendam penitentiam. Moses purus fuit, & multos puros fecit. Puritas multorum in eo suspensa fuit. Sicut dictum est, (b) Justitiam domini fecit, & judicia ejus cum Israele. Jeroboamus peccavit, & multos peccare fecit, & peccatum multorum in eo suspensum fuit. Sicut dictum est, (c) propter peccata Jeroboami filij Nebati, quæ peccavit, & quæ Israellem peccare fecit.

19. In quocunque hæc tria reperiuntur, è discipulis Abrahami patris nostri est: Et in quocunque sunt tria, è discipulis Bileami improbi est. Cui est oculus bonus, & spiritus demissus, & anima humilis, is è discipulis Abrahami patris nostri est. Cui est oculus malus, & spiritus elatus, & anima (d) superba; is est è discipulis Bileami improbi. Quid distat inter discipulos Abrahami patris nostri, & discipulos Bileami improbi. Discipuli patris nostri Abrahami (e) comedunt in hoc mundo, & in mundo futuro hæredes sunt. Sicut dictum est, (f) ut me amantes substantiam hereditario jure accipere faciam: & thesauros eorum implebo. At discipuli Bileami improbi Gehennam hereditatis loco accipient. Et in puteum descendent destructionis. Sicut dictum est, (g) Tu O Deus eos in puteum destructionis def-

אין מספיקין בידו לשטות
תשובה משה זכה וזכה
אך הרבים זכות הרבים
חלוי בו שנאמר צדקת יי
עשה ומשפטיו עם ישראל
ירבעם חטא והחטיא את
הרבים חטא הרבים
חלוי בו שנאמר על חטאות
ירבעם אשר חטא ואשר
החטיא את ישראל:

יח כל מי שיש בו שלשה
דברים הללו מתלמידיו
של אברהם אבינו וכל מי
שאין בו שלושה דברים
הללו מתלמידיו של בלעם
הרשע עין סיבה ורוח נמוכה
ונפש שפלה מתלמידיו של
אברהם אבינו עין רעה ורוח
נבחה ונפש רחבה מתלמידיו
של בלעם הרשע מה בין
תלמידיו של אברהם אבינו
לתלמידיו של בלעם הרשע
תלמידיו של אברהם אבינו
אוכלין בטולם הזה
ונחתין לעולם הבא שנאמר
להנחיל אתה בני יש
ואוצרותיהם אמלא אבל
תלמידיו של בלעם הרשע
יורשין נהיגם ויורדין לבאר
שחת שנאמר ואתה אלהים
תורידם לבאר שחת
אנשי

(a) Heb. *Non sufficere faciunt in manu ejus, ad &c.* (b) Deut 32. 21.
(c) 1 Reg. 15. 30. (d) Heb. *ampla*. Ps. 101. 5. *Preces German. brevis.*
(e) R. *Joseph, hereditatem accipiunt.* (f) Prov. 8. 2. (g) Ps. 55. 23.

אנשי רמים ומרמה לא יחצו
ימיהם ואני אבטח בך:

כ יהודה בן תימא אומר
הוי טו כנמרוקל כנשר
ורץ כצבי וגבור כארי לשוור
רצון אכיד שבשמים: הוא
היה אומר טו פנים לנהינם
ובוש פנים לנשטן יהי רצון
מלפניך יי אלהינו ואלה
אבותנו שיבנה בית המקדש
ותן במהרה בימינו חלקנו
בתורתך:

כא הוא היה אומר בן
חמש שנים למקרא בן
שש למשנה בן שלש עשרה
למצות בן חמש עשרה
לחלמוד בן שמה עשרה
לחופה בן עשרים לרדוף
בן שלשים לכת בן ארבעים
לבינה בן חמשים לעצה
בן ששים לזונה בן שבעים
לשיבה בן שמונים לנכורה בן
תשעים לשוב בן מאה כאלו
מת ועבר ובטל מן העולם:

כב בן בן אומר הפוך
בה והפוך בת דכולה
בהוסיב וכלי בה ובה תהוי
ומנה לא תזוט שאין לך מדה
טובה הימנה:

כג בן תימא אומר
לפום צערא אנרא:

רבי חנניה בן עקשיא:

cendere facies. Homines sanguinum
& fraudis dies suos ad dimidium non
producent. Ego autem in te confidam.

20. Jehuda filius Temæ dixit, Sis
fortis ut pardus, & levis ut aquila, &
celer sicut hinnulus, & potens ut Leo
ad faciendum beneplacitum patris tui
caelestis. Idem dixit, Facie *a*) impu-
dens ad Gehennam tendit, & facie ve-
recundus ad hortum Edenis. Placeat
tibi Domine Deus noster, & Deus Pa-
trum nostrorum, ut ædificetur sanctu-
arium subito in diebus nostris, & por-
tionem nobis in lege tuâ dato.

21. Idem dixit, Filius quinque an-
norum ad Biblia, Decem ad Mishnam,
Tredecim ad pracepta, Quindecim
ad Talmud, Octodecim ad nuptias, vi-
ginti ad negotia, Triginti ad vires,
Quadragesima ad prudentiam, Quin-
quagesima ad consilium. Sexagesima ad
senectutem. Septuagesima ad canitiem.
b) Octoginta ad fortitudinem. No-
naginta ad foveam. Filius centum an-
norum, ac si mortuus esset, & è mun-
do transijisset, & cessasset.

22. *c*) Filius Bagbag dixit, Evolve
d) eam, & evolve eam, quia in eâ
totum est, & in eâ totus sis, neque ab
eâ diicedas, quia istâ nulla tibi futura
est melior occupatio.

23. Filius He He dixit, Pro labore
merces erit.

Rabbi Hanania filius Aqifha, &c.
ut in fine, Priorum Capitulum.

(a) Heb. Fortis. (b) Deest hæc clausula in præc. Jud. Ger. alludit ad
Ps. 90. 10. (c) Paganus conversus ad Judaismum. Proverb. partim, Heb.
Partim Chald. (d) Legem, sc. Caput

Caput Sextum.

Caput possessionis Legis.

(a) *Tradidère sapientes in sermone Mishna sequentia; Benedictus, qui eos, & traditiones eorum elegit.*

Vers. 1. **R.** Meir dixit, Quicumque legi operam dat legis nomine, res multas obtinet: nec hoc tantum, sed ut totus mundus ejus sit, in quantum opus est. Vocatur amicus & dilectus, diligens Deum & homines, Deum hominesque latificans. Et vestit eum humilitas & timor. Et dirigit eum, ut sit justus & sanctus, rectus & fidelis. Et elongat eum à peccato, & appropinquare facit ad (b) puritatem. Ab eo lucrantur alij consilium sapientiam, intelligentiam & fortitudinem. Sicut dictum est. (c) Consilium mihi est, & sapientia. Ego sum intelligentia, & est mihi fortitudo.

2. (d) Et dat ei Regnum, & (e) dominium & judicij investigationem, & revelantur ei arcana legis. Et efficitur instar fontis, qui non cessat, & ut fluvius qui pravalet, & (f) augetur. Et

(a) Annotat R. Joseph hac è Gemarâ desumpta esse, at non linguâ Chald. expressa (qua Gemara est) sed (qua Mishna est) Hebraicâ. (b) Heb. In manus puritatis. (c) Pro 8. 10. (d) Hac potius, *Vers. 1.* addenda sunt, & secundus inchoandus à R. Josuah. Quod mox sequitur. (e) Dominium magnum R. Joseph. (f) Heb. Ambulat.

F

verecundus

פרק שישי

פרק קנין תורה:

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שכחר בהם ובמשנתם:

א רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כרי הונא לו נקרא רש ואהוב אהוב את המקום אהוב את הכריות משמח את המקום משמח את הכריות ומלבשתו טנה ויראה ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לירי זכות ונהנים ממנו טעם ותושיה ובינה ונבירה שנאמר לי טעם ותושיה אני בינה לי נבירה:

ב ונותנת לו מלכות וממשלה וחיקור דין ומגלין לו דני תורה ונטשה כמטיין שאינו פוסק וכבוד שמרנבד והורד והוי

והיו צנוט וארך רוח ומוחל
 על עלבונו ומגדלתו ודומתו
 על כל המעשים : אמר רבי
 יהושע בן לוי בכל יום נת
 קור יוצאת מזהר חורב
 ואוקרת אוי להם לבריות
 מעלבוניה של תורה שכל
 מי שאינו שוסק בתורה
 נקרא נזוף שנאמר נוס זהב
 כאף הויראשה יפה וסרת
 טעם ואומר והלחות מעשה
 אלהים המה והמלכת
 מכתב אלהים הוא חרות
 של הלחות אל תקרי חרות
 אלא חירות שאין לך בן חורין
 אלא מי ששוסק בתורה
 והלמד בתלמוד תורה חרי
 זה מחתלה שנאמר ומתנה
 נחל יאיר ומנחל יאיר
 במור :

והלמד מחבירו פרק
 אחר או הלכה
 אחר או פסוק אחר או דבר
 אחר או אפילו אות אחר
 צריך לנהוג בו כבוד שהרי
 מצינו דור מלך ישראל שלא
 למד מאחיהופל אלא שני
 דברים בלבד וקראו רבי
 ואלוף שנאמר ואתה אנוש
 כערכי אלוף ומידתי
 והלא רבדים קל וחומר ומה
 דור

verecundus efficitur, & longanimis &
 ignoscens, ubi ignominia affectus fue-
 rit. Eumque exaltat, & magnificat
 super omnia, quæ facta sunt. R. Jeho-
 shua filius Levi dixit, Singulis diebus
 (a) vox cælestis è monte Horeb exit
 proclamans, & dicens, Væ hominibus
 ob ignominiam in neglectu legis. Qui-
 cunque enim non dat operam legi dis-
 cendæ increpandus dicitur. Sicut di-
 ctum est, (b) Monile aureum in nari-
 bus porci est fæmina pulcra, discretio-
 ne vacua. Et dictum est, (c) Et ta-
 bulæ erant opus Dei, & scriptura scrip-
 tura Dei tabulis insculpta. Noli lege-
 re חירות insculpta, sed חירות li-
 bertas, nemo enim à te (d) liber asti-
 mandus est, nisi qui legi operam dat,
 Quicunque vero in lege discendâ la-
 borat, ecce hic exaltandus est. Sicut
 dictum est, (e) è (f) Mattanâ in
 (g) Nachaliel, & è Nachal.el in
 (h) Bamoth.

3. Qui à socio suo caput unum dis-
 cit, aut canonem, aut versum aut ver-
 bum, aut forsân litteram unam, neces-
 se est ut honorem ei deferat. Sic enim
 in Davide rege Israelis invenimus, qui
 (i) duo tantum ab Achitophèle didi-
 cerat. Eum nihilominus vocat, docto-
 rem, ductorem, & familiarem suum.
 Sicut dictum est, (1) Tu autem homo
 æqualis mihi ductor & familiaris meus.

(a) Heb. Filia vocis. (b) Prov. 11. 22. (c) Exod. 32. 16. (d) Heb.
 Filius nobilitatis. (e) Numb. 21. 19. (f) Dono legis, sc. (g) Dei her-
 editatem. (h) Excella. (i) Ne solus legi vacaret, aut erecto capite do-
 mum doctrinæ intraret. Trad. Jud. vid. Fag. (1) Psal. 55. 13.

AMUNTOIOY

Annon

Annon hinc evincitur, argumento & majore ad minus, quod si Davides Rex Israelis, qui duo tantum ab Achitophelē didicerat, eum tamen doctorem, ductorem, & familiarem suum appellaverit, qui à socio suo caput unum aut canonem aut versiculum aut verbum, aut fortè litteram unam didicerit, quanto magis eum oportet honorem illi deferre? At nullus est honor, præter honorem legis. Sicut dictum est, (a) Gloriam hereditate accipient sapientes, & bonum integri. At nil bonum est præter legem. Sicut dictum est (b) Disciplinam enim bonam dedi vobis: legem meam nè derelinquatis.

4. Hæc est via legis, Bucellam licet cum sale comedas, & (c) aquam in mensurâ bibas, & super terram dormias, & vitam cum dolore transigas, & in lege laboras, hoc si facias beatus es. & benè tibi erit. Beatus es in hoc seculo, & futuro tibi benè erit. Ne quaras tibi magnificentiam, neque honorem cupias, (d) doctrinam tuam excedant opera tua. Neque mensam regum desiderato, tua enim major est, & corona tua major est coronâ eorum. Et fidelis est Dominus operis tui, qui tibi mercedem operis rependat.

5. Major est lex sacerdotio, aut regno. Regnum enim triginta gradibus, Sacerdotium autem viginti quatuor, Lex verò quadraginta octo rebus comparatur. Et hæc sunt, Doctrinâ. Auditione auris. Suavitate labiorum.

דוד מלך ישראל שלא למד מאחיטופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אחריו ומידעו הלמד מחכירו פק אחר או הלכה אחת או פסוק אחר אירבו אחריו מפילו אורח אחת של אחת כמדה וכמה שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי רקח טוב נתתי לכם תורתִי אל תשזכו:

ך כך היא דרכה של תורה פתחמלח תאכל ומים במשורה תשתה ושל הארץ תישוהי צטר החירה ובתורה אתה שמלואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הורה וטוב לך לעולם הבא: אל הבקש גדולה ואל תחמור כבוד יותר מלמוד עשה ואר תתאוה לשלחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם וכתוך גדול מכתרב ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך:

ה גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות בשרשים משלות והכהונה בשרשים וארבע משלות והתורה נקנית בארבעים ושמונה משלות ואלו הן בלמוד בשמיטה

(a) Prov. 3. 25. & 28. 10. (b) Vel perceptionem boni, Prov. 4. 2. (c) Druf. Vinum sed non rectè. (d) Heb. Plus fac doctrinâ tuâ.

בשמירת האזן בעדינות
שפתים בנינה הלב באימה
כיראה כענוה בשמחה
בשמש חכמים בקדוה
חברים כפלפול התלמידים
כיישוב במקרא במשנה
כדרך ארץ בארך אפים בלב
טוב באמונה חכמים בקבלה
היסורין במיעוט שנה במעוט
סחורה במעוט שיחה במעוט
רענון במעוט שחיק במעוט
דרך ארץ:

י המכיר את מקומו והשמת
בחלו והעושה סיני לרבריו
ואינו מחויק טובה לעצמו
אהוב אוהב את המקום
אוהב את הבריות אוהב את
המישרים אוהב את
התוכחות ומתרחק מן הכבוד
ואינו רודף אחר הכבוד
ולא מניס לבו בחוראה
והנושא בעול עם חברו
ומכרישו לכף זכות ומעמיד
על השלום ומעמיד על
האמת ומתישב לבו בתלמודו
שואל ומשיב שומע ומוסיף
הלומד על מנת ללמד הלומד
על מנת לעשות המכנים
את רבו והמביין את שמועתו
והאומר דבר בשם אומרו הא
מרת

Cordis intelligentiâ. Terrore. Timore.
Humilitate. Letitiâ. Obsequio sapien-
tum. Et grammaticâ exercitatione so-
ciorum. Et disputatione discipulorum.
(a) Constantiâ. Lectiône. Mishnâ.
Viâ terræ. Longanimitate. Corde
bono. Fidem sapientibus adhibendo.
Castigationum susceptione. Somni di-
minutione, ut negotiationis: Nec non
sermonis: Deliciarum quoque. Et ri-
sus rerumq; secularium diminutione.

6. Locum suum agnoscens. Et por-
tione suâ gaudens. Et sepem verbis
suis faciens. Neque bonum sibi ar-
rogans. Dilectus. Deum diligens. Homi-
nes amans. Rectitudines amans. Cor-
reptiones diligens. Qui se etiam à glo-
riâ recipiendâ elongat. Neque gloriam
prosequitur. Neque cor suum ob do-
ctrinam propriam extollit. Jugum cum
socio suo ferens. Qui (b) eum incli-
nat ad (c) aqutatem. Eumque in pa-
ce constituit, nec non in veritate. Qui
acquiescere facit cor suum in doctrinâ
suâ. Interrogans & respondens. Audi-
ens & addens. Discens ut doceat nec
non ut faciat. Qui praeceptorem suum
sapientem reddit. Qui quod audit,
(d) intelligit. Qui dicit aliquid in no-
mine ejus, qui prius dixerat. (e) En di-

(a) Vel quiete, Heb. Sessione. (b) Qui inclinat se, sc. Fag. at tum in
Hithphabel esset. R. Joseph de alijs interpretatur, ut nos & sic in duabus
clausulis seq. (c) Lancem aqutatis, Heb. (d) Diligentiam adhibet in eo.
Fag. legit enim מכין pro מכין sed non rectè. (e) R. Joseph legit. En di-
dicisti quod quicunque dicit quod non audit à praeceptore suo, causam
dat Deo eum ex Israele auferendi: at qui dicit rem nomine ejus qui pri-
us dixit redemptionem mundo adducit. Fag. interpretatur de nominatio-
ne auctoris, unde sententiam citatam dicimus, quod Judai humilitatis sig-
nū esse volunt, reticentiam autem auctoris, arrogantia. dicisti

dicisti quod quicumque aliquid dixerit, nomine ejus, qui prius dixerat, redemptionem in mundum afferat. Sicut dictum est, (a) et dixit Eschera regi nomine Mardochæi.

7. Magna est lex quæ vitam dat facientibus eam in hoc seculo, et in futuro. Sicut dictum est, (b) sunt enim vita invenientibus, et salus omni carni illius. Dictum est etiam, (c) Sanatio erit umbilico tuo, et irrigatio ossibus tuis. Item dicitur, (d) erunt enim ornamentum gratiæ capiti tuo, et collo tuo torques. Iterumque. (e) Dabit capiti tuo ornamentum pulchrum, coronâ decoris te circumdabit. Item, (f) arbor vitæ est eam apprehendentibus, et beatus quisque eam retinens. Dictum est præterea, (g) viæ ejus viæ sunt dulcedinis, & omnes semitæ ejus pax. (h) Adhuc dicitur, longitudo dierum in dextrâ ejus est, in sinistrâ opes & gloria. Necnon dictum est, (i) longitudinem enim dierum et annos vitæ, & pacem addent tibi. Denique dictum est, (l) per me enim multiplicabuntur dies tui, & annos vitæ tibi addent.

8. (m) Dixit R. Jehoshua è sententiâ R. Eleazari, Forma & robur & divitiæ, & sapientia, & canities, & filij, & honor justis conveniunt, & mundo conveniunt. Sicut dictum est, (n) Corona gloriæ canities, si in viâ justitiæ

למדת כל האומר דבר בשם
ואומר מכי נאמרה לשולם
שנאמר ותאמר אסתר למך
בשם מרדכי :

ז נדולה תורה שהיא
נותנת חיים לעושה
בטולם הזה ובטולם הבא
שנאמר כי חיים הם למצו
איהם ולכל בשר מקפץ
ואומר רפאות הוי לשרך
ושקוי לעצמותיך ואומר כי
לית חן הם לראשך וענקים
לנרנרותיך ואומר רותן
לראשך לית חן טטרת
תפארת תמנך ואומר עץ
חיים היא למהויקים בה
ותומכה מאשר ואומר דרכיה
דרכי נועם וכל נתיבותיה
שלום ואמר ארך ימים כימינה
בשמאלה עושר וכבוד ואומר
כי אורך ימים ושנות חיים
ושלום יוסיפו לך ואומר כי
ירבו ימך ויוסיפו לך שנות
חיים :

ח אמר רבי יהושע
משום רבי אלעזר
הנוי והכח והעושר והחכמה
והשיבה והבנים וחכביר
נאה לצדיקים ונאה
לשולם שנאמר טטרת
תפארת שיבה בדרך צדקה
תמצא

(a) Esth. 2. 29. (b) Prov. 4. 22. (c) Prov. 3. 8. (d) Pro. 1. 9. (e) Pro. 4. 9. (f) Pro. 3. 18. (g) Pro. 3. 17. (h) Pro. 3. 16. (i) Pro. 3. 2. (l) Pro. 9. 11. (m) R. Joseph & Misch. Amst. hanc sententiam tribuunt R. Simeoni filio Manassir, è sententiâ R. Simeonis filij Jochai. (n) Pro. 16. 31.

reperiatur,

תמצא ואומר תפארת בחורים
כוחם והדרת זקנים שיבה
ואומר שטרת זקנים בני
בנים ופארת בנים אבותם
ואומר ותפורה רחל בנה
ובושה החמה כי מלך יי
צבאות בהר ציון ובירושלים
ונגד זקניו כבוד:

מ רבי שמעון בן מנסיא
אומר אלו שבע מדות
שמנו חכמים כלם נתקמו
ברבי ובבניו:

י חמשה קנינין קנה
חקקה בעולמו ואלו הן
הזורה קנין אחר שמים
וארץ קנין שני אברהם קנין
שלישי ישראל קנין רביעי בית
המקדש קנין חמישי: תורה
מניין דכתיב יי קנני ראשית
דרכו קדם מפעליו מאז שמים
וארץ מניין דכתיב כה אמר
יי השמים כסאי והארץ הרם
רגלי איזה בית אשר תבנו
לי ואיזה מקום מנוחתי
אברהם מניין דכתיב
ויברכהו ויאמר כבוד אברהם
לארץ טרשין קונה שמים
וארץ ישראל מניין דכתיב
עד יעבור עכך יי עד
יעבור

reperiat. Dictum est etiam, (a) Gloria juvenum est robur eorum, et honor senum canities. Iterumque, (b) corona senum filij filiorum, & honor filiorum patres eorum. Item dictum est, (c) Et confundetur luna, & pudore affectus erit Sol, quia regnat Dominus in monte Sionis, & Hierosolyma & coram senioribus ejus in gloria.

9. R. Simeon filius Manassis dixit, (d) Septem hæ conditiones quas de justis numeraverunt sapientes, omnes in (e) Rabbi & filijs ejus confirmata fuerunt.

10. Quinque possessiones compa-
ravit Sanctus benedictus Deus in mun-
do suo. Et hæ sunt. Possessio prima lex
est. Secundum est cælum & terra. Ter-
tia Abrahamus. Quarta Israel. Quinta
Sanctuarium. Unde patet legem esse
possessionem Dei? Quia dictum est,
(f) Dominus possedit me in principio
viæ suæ ante opera sua ab æterno. Un-
de cælum & terram esse? Quia scriptum
est, (g) Sic dicit Dominus, cælum thro-
nus meus est, & terra scabellum pe-
dum meorum. Quæ est illa domus,
quam mihi ædificaturi estis, aut quis
locus quietis mihi? Vnde Abrahamum
esse? Quia dicitur, (h) Et benedixit
ei & dixit, Benedictus Abrahamus Deo
excelsso cælum terramque possidenti.
Unde Israellem esse? Quia scriptum
est, (i) Dum transeat populus tuus

(a) Prov. 20. 29. (b) Pro. 17. 6. (c) Esai. 24. 23. (d) In sententiâ
præcidente recitata. (e) Jebuda sc. qui sic honoris causâ appellari solet.
(f) Pro. 18. 22. (g) Esai. 66. 1. Mish. Amst. addunt, Ps. 104. 24. h Gen.
14. 19. (i) Exod. 15. 16.

Domine, dum transeat populus hic, quem acquisivisti. Dictum est etiam, (a) Sanctis qui in terra sunt, & excellentibus: omnis voluptas mea in illis est. Unde patet sanctuarium esse possessionem Dei? Quia scriptum est, (b) Loco quem habitationi tuæ fecisti Domine, sanctuario quod stabilivêre manus tuæ Domine. Et dictum est, (c) Et adduxit eos ad terminum sanctum ejus, montem hunc quem acquisivit dextera ejus. Dixit R. Josēs filius Kisma. Semel in viâ ambulanti mihi obviam venit homo quidam, qui (d) me salutavit, quem & ego resalutavi. Dixit mihi, Magister unde venis? Dixi ei, ex urbe magnâ sapientum, & scribarum venio. Dixit mihi, Magister, si placeat tibi commorari in loco nostro, tibi dabo mille mille denarios aureos. Dixit ei, si dederis mihi totum argentum & aurum quod in mundo reperitur, nollem habitare nisi loco ubi lex sit. Sic enim invenimus in libro Psalmorum manibus Davidis regis Israelis (e) Melior est mihi lex oris tui, millibus auri & argenti. In horâ enim (f) discessus hominis, non comitantur eum argentum & aurum, neque lapides preciosi aut margaritæ, sed lex & opera bona. Sicut dictum est, (g) Cum ambulaveris, ducet te: cum dormieris custodiet te: cum evigilaveris, tecum colloquetur. Cum ambulaveris, dirigit te in hoc mundo. Cum

שכור עם זר קנית ואומר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפציכם: בית המקדש מניין דכתיב מכו לשתך פסלך "מקדש" כוננו ירך. ואומר ויביאם אל נבול קרשו הר זה מנחה ימינו: אמר רבי יוסי בן קסמיא פסם אחת הייתי מהררך בדרך ופנש כי אדם אחד נתן לי שלום והחורתי לו שלום אמר לי רבי באיזה מקום אחת אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפי דינרי זהב אמרתי לו אם אתה נתן לי כל כסף וזהב שבשולם איני דר אלא במקום תורה שכן מצונו בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף שבשעה פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומשנים מובנים שנאמר בהתהלךך תנחה אותך בשכנך תשמור עליך והקיצות היא הנשיחך בהתהלךך תנחה אתך בשולם הזה בשכנך

(a) Psal. 16.3. (b) Ex. 15. 17. (c) Ps. 78. 54. (d) Heb. Dedit mihi pacem. (e) Ps. 119. 72. (f) i. Mortis. (g) Prov. 6. 22.

dormieris,

כשכבך חסמור עליך כסמור
וחקיות הוא חסידך וחסיד
הכח ואומר לי הכסוי (ג)
הורב אמר יי זבאות:

כל מדי שבת
המורש כרוך הוא
לא כראו אלא לכבודו שנאמר
כל הנקרא בשמי ולכבודי
בראתי יצרתיו אף עשיתיו
ואומר יי מלך העולם
ועד:

רבי חנניא בן עקשיא אומר
רעה הקרוש כרוך הוא לזכות
אחר ושהאל לפיכך הרבה
לחס חוררה ומצוה שנאמר
יהיה חסדך למען ערקי יגדל
חוררה ויאררה:

(a) Hag. 2. 8. (b) Esai. 43. 7. (c) Exod. 15. 18. Addis R. Joseph
Esai. 42. 22. & Psal. 29. 11. (d) Esai. 42. 21.

הושלכע

F I N I S.

